

1 / 2009

Spravodajca SEA/EIA

**Posudzovanie vplyvov strategických dokumentov
a navrhovaných činností na životné prostredie**

OBSAH

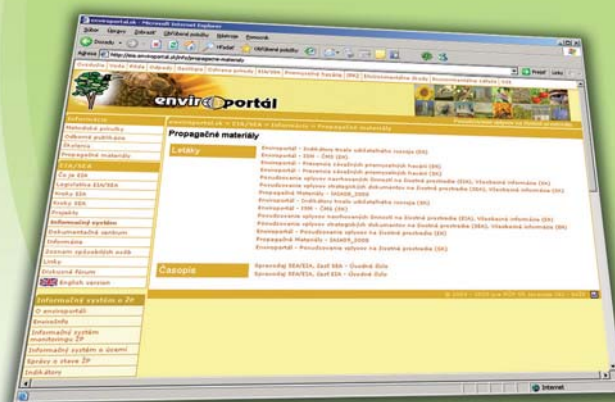
- SLOVO NA ÚVOD str. 3
- K OTÁZKAM STRATEGICKÉHO ENVIRONMENTÁLNEHO HODNOTENIA VPLYVOV PRESAHUJÚCICH ŠTÁTNE HRANICE str. 4
- CEZHRANIČNÉ POSUDZOVANIE NAVRHOVANÝCH ČINNOSTÍ str. 8
- CEZHRANIČNÉ POSUDZOVANIE CESTNÝCH STAVIEB str. 9
- PREHĽAD INFORMÁCIÍ A PODUJATÍ KONANÝCH V ROKU 2009 TÝKAJÚCICH SA CEZHRANIČNÉHO POSUDZOVANIA str. 12
- INFORMÁCIA O 3. ZASADANÍ SLOVENSKO – RAKÚSKEJ KOMISIE O CEZHRANIČNOM POSUDZOVANÍ VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE str. 13
- IDEÁLNA NOVELA? str. 14
- PREHĽAD POSÚDENÝCH A POSUDZOVANÝCH NAVRHOVANÝCH ČINNOSTÍ A STRATEGICKÝCH DOKUMENTOV str. 15
- HODNOTENIE ZDRAVOTNÝCH RIZÍK PRI HODNOTENÍ DOPADOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE (EIA) A PRI STRATEGICKOM ENVIRONMENTÁLNOHODNOTENÍ (SEA) str. 17
- PREPOJENIE METAINFORMAČNÉHO SYSTÉMU ENVIROINFO A INFORMAČNÉHO SYSTÉMU NA POSUDZOVANIE VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE str. 19
- SPOMIENKA NA PÁNA Prof. RNDr. Jána Drdoša, DrSc. str. 19

Spravodajca SEA/EIA

Posudzovanie vplyvov strategických dokumentov
a navrhovaných činností na životné prostredie

časopis nájdete
na internetovej adrese

<http://eia.enviroportal.sk/info/propagacne-materialy>

kontakt

eia@sazp.sk

Redakčná rada

Predseda redakčnej rady:

Mgr. Daniela Žišková

Členovia redakčnej rady:

doc. RNDr. Belčáková Ingrid, PhD.

Mgr. Černohous Tomáš

RNDr. Hrnčárová Mária

RNDr. Hullová Dagmar

RNDr. Izakovičová Zita, PhD.

Mgr. Katlík Radovan

Mgr. Koločányová Zuzana

Ing. Lieskovská Zuzana

doc. RNDr. Pavličková Katarína, CSc.

RNDr. Pirman Ivan

Prof. Ing. Virčíková Edita, CSc.

ISSN 1338-0176

SLOVO NA ÚVOD

Vážení čitatelia,

v roku 2008 v rámci projektu z prostriedkov PHARE – Prechodný fond „Dobudovanie informačného systému pre posudzovanie vplyvov na životné prostredie – časť SEA“, ktorého prijímateľom bola Slovenská agentúra životného prostredia, riešiteľom firma ProIS, s.r.o. Banská Bystrica, vyšli dve pilotné čísla časopisu SPRAVODAJ SEA/EIA, ktoré sú verejne prístupné na adrese <http://eia.enviroportal.sk/info/metodicke-prirucky>.

Sme radi, že v tomto roku naša organizácia dostala finančné prostriedky prostredníctvom príspevku rezortnej organizácii v rámci plánu hlavných úloh na vydanie dvoch čísel a môžeme pokračovať v začatom diele.

Číslo 1/2009, ktoré práve čítate, je tematicky zamerané predovšetkým na cezhraničné posudzovanie strategických dokumentov a navrhovaných činností. Uvedomujeme si, že keďže životné prostredie, pôsobenie negatívnych vplyvov naň a jeho ochranu nemôžeme obmedziť štátnymi hranicami, závažnosť cezhraničného posudzovania je veľmi veľká. V časopise vo viacerých článkoch sa autori zamerali na podanie čo najvýstižnejších informácií a skúseností k uvedenej problematike. Dúfame, že vás zaujmú aj ďalšie články, či už článok o pripravovanej novele zákona a dôvodoch, ktoré ju vyvolali alebo článok zaoberajúci sa číselným prehľadom doteraz posúdených a posudzovaných strategických dokumentov a navrhovaných činností. O význame hodnotenia zdravotných rizík pri hodnotení vplyvov na životné prostredie nikto z nás nepochybuje. Veríme, že aj informačný systém posudzovania vplyvov na životné prostredie radi využívate pri svojej práci a informácie o jeho ďalšom zdokonalení privítate. V každom čísle sa budeme snažiť vás informovať o významných udalostiach, ktoré sa v komunite „ejákov“ na Slovensku udiali a dúfame, že to nebudú len smutné udalosti, ako na predposlednej strane tohto vydania.

Našou snahou je, aby si toto periodikum našlo svoje stále miesto medzi účastníkmi procesu posudzovania vplyvov na ŽP a stalo sa cenným informačným zdrojom slúžiacim pre ďalšie skvalitňovanie predmetného procesu.

Redakcia

K OTÁZKAM STRATEGICKÉHO ENVIRONMENTÁLNEHO HODNOTENIA VPLYVOV PRESAHUJÚCICH ŠTÁTNE HRANICE

Úvod

Posudzovanie vplyvov na životné prostredie presahujúcich štátne hranice nie je v prostredí Slovenskej republiky neznámou problematikou. Uplatňovalo sa v určitej „limitovanej podobe“ na úrovni konkrétnych činností už od roku 1994 vzhľadom na medzinárodné požiadavky vyplývajúce z prijatého Dohovoru Európskej hospodárskej komisie OSN o hodnotení vplyvov na životné prostredie presahujúcich štátne hranice (tzv. Dohovor z Espoo).

Tento dohovor mal už v čase jeho prijatia ambíciu rozšíriť zásady hodnotenia environmentálnych vplyvov presahujúcich štátne hranice aj na koncepcie, plány a programy. Preto bol v tomto smere uskutočnený významný krok v podobe prijatia tzv. „Protokolu EHK OSN o strategickom environmentálnom hodnotení k Dohovoru EHK OSN o hodnotení vplyvov na životné prostredie presahujúcich štátne hranice (tzv. Protokol SEA).

Po dvojročných vyjednávaniach bol Protokol SEA prijatý v Kyjeve v máji 2003 na konferencii ministrov „Životné prostredie pre Európu“ a podpísaný 35 krajinami s tým, že nadobudne platnosť po dátume uloženia šestnásteho ratifikačného, prijímajúceho, schvaľovacieho alebo prístupového dokumentu.

V súčasnosti podpísalo Protokol SEA 38 štátov a Európske spoločenstvo ako celok s ambíciou hodnotiť vplyvy presahujúce štátne hranice pre pripravované plány a programy, a v menšom počte krajín aj pre koncepcie a právne záväzné predpisy.

Prijatiu Protokolu SEA predchádzalo ešte mimoriadne významné schválenie Smernice 2001/42/EK o posudzovaní vplyvov niektorých plánov a programov na životné prostredie (ďalej len „Smernica SEA“), ktorá vyžaduje cezhraničnú účasť orgánov a verejnosti v prípade predpokladu, že plány a programy môžu mať významné vplyvy presahujúce štátne hranice, ktorá s Protokolom SEA úzko súvisí.

Slovenská republika splnila všetky požiadavky kladené pre jednotlivé strany a pripravila podmienky pre uplatňovanie Protokolu SEA v zmysle legislatívneho a inštitucionálneho zabezpečenia. Patrí medzi jeho 10 signatárskych strán spolu s Albánskom, Bulharskom, Českou republikou, Európskym spoločenstvom, Fínskom, Nemeckom, Luxemburskom, Nórskom a Švédskom.

Požiadavky pre strategické environmentálne hodnotenie vplyvov presahujúcich štátne hranice vyplývajúce z významných medzinárodných formálnych nástrojov

Od júla 2004, kedy nadobudla účinnosť Smernica SEA v jej členských a prístupových štátoch, sa významne zvýšil počet krajín používajúcich systém strategického environmentálneho hodnotenia (SEA).

Smernica SEA má nielen celoeurópske, ale aj medzinárodné dôsledky hlavne v tzv. transformujúcich sa a postsovietskych krajinách, kde sa začali rapídne zavádzať SEA postupy zhodné s jej jednotlivými opatreniami, resp. požiadavkami.

Ďalším dôsledkom bol fakt, že Smernica SEA výrazne ovplyvnila následne prijatý už spomínaný Protokol SEA, ktorý bol pripravovaný aj za účasti krajín strednej a východnej Európy a mnohých bývalých krajín Sovietskeho zväzu vrátane jeho ázijskej časti a má snahu otvoriť sa smerom ku krajinám mimo regiónu UNECE, a tým aj ovplyvňovať vývoj procesov SEA medzinárodne.

Svojim obsahom zachádza oveľa ďalej, ako len pojednávaním o cezhraničných vplyvoch. Predstavuje totiž rozsiahly právny nástroj nadväzujúci na veľkú snahu (prieraznosť) už spomínanej Smerni-

ce SEA preraziť ďaleko za hranice Európskej Únie. Protokol SEA je otvorený pre všetky štáty Spojených národov, čo znamená, že môže dosiahnuť široké porozumenie aj v iných častiach sveta. Je pravdepodobné, že tento proces bude rozdielny, keďže Kanada a USA neboli súčasťou procesu vyjednávania a neočakáva sa ratifikácia z ich strany (Dalal-Clayton, Sadler, 2005). Očakáva sa, že sa v blízkom časovom horizonte stane globálnym nástrojom alebo akýmsi „katalyzátorom“ pre iné časti sveta pre prípadné definovanie resp. zakladanie ich vlastných multilaterálnych dohôd.

Protokol SEA kladie dôraz nielen na environmentálne vplyvy, ale aj na vplyvy na zdravie, pričom prekračuje súčasné štandardné formálne požiadavky v regióne UNECE ale aj v širšom medzinárodnom dosahu. Jeho cieľom je „poskytnúť vysokú úroveň ochrany životného prostredia prostredníctvom zabezpečenia, aby sa otázky ochrany a tvorby životného prostredia vrátane ochrany zdravia zohľadnili už pri príprave politik, plánov a programov a legislatívy, stanovenia jasných, transparentných a účinných postupov pre strategické environmentálne hodnotenie, zabezpečenia účasti verejnosti v strategickom environmentálnom hodnotení a prostredníctvom toho následným integrovaním environmentálnych vrátane zdravotných hľadísk do nástrojov podporujúcich udržateľný rozvoj“.

Články 4 – 12 Protokolu SEA stanovujú právne záväzný proces aplikácie SEA pri príprave a schvaľovaní plánov a programov pozostávajúci zo zisťovacieho konania, určovania rozsahu hodnotenia, vypracovania environmentálnej správy, konzultácií s verejnosťou a orgánmi v oblasti životného prostredia a zdravotníctva, cezhraničných konzultácií, ak sa predpokladajú cezhraničné vplyvy, rozhodnutia a monitorovania. Ich súčasťou je aj jeho nepovinná aplikácia na koncepcie a všeobecne záväzné právne predpisy bez špecifikácie, ako ich implementovať. V budúcnosti však bude toto nepovinné nariadenie interpretované ako „mäkké nariadenie“ predchádzajúce stanoveniu tejto povinnosti pre jednotlivé signatárske krajiny.

Ďalším významným prvkom Protokolu SEA sú nariadenia informovať verejnosť o pripravovaných plánoch a programoch s povinnosťou strategického environmentálneho hodnotenia, ako aj možnosť verejného pripomienkovania a povinnosť informovať o spôsobe zapracovania týchto pripomienok do návrhu daného strategického dokumentu a informovania o dôvodoch záverečného rozhodnutia. Tieto nariadenia vlastne priamo nadväzujú na Dohovor EHK OSN o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (ďalej len „Aarhuský dohovor“).

Okrem posudzovania vplyvov plánov a programov na životné prostredie kladie Protokol SEA špeciálny dôraz na zvažovanie vplyvov na ľudské zdravie, pričom ďaleko presahuje existujúcu európsku legislatívu. Tento jav je vlastne reflexiou na začlenenie Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) do negociačných procesov, ako aj na politické záväzky z výstupov Konferencie ministrov o životnom prostredí a zdraví, ktorá sa konala v Londýne v roku 1999. Ustanovuje tiež spôsob vykonania zisťovacieho konania, spôsob spracovania environmentálnej správy o hodnotení vplyvu na životné prostredie, spôsob a rozsah konzultácií s environmentálnymi a zdravotníckymi orgánmi vrátane cezhraničných, spôsob účasti verejnosti, spôsobu vypracovania a oznámenia konečného rozhodnutia, rozsah a spôsob monitorovania, upravuje vzťahy k ostatným medzinárodným zmluvám, procedurálne otázky týkajúce sa stretnutí strán ale aj riešenia sporov.

Požiadavky pre strategické environmentálne hodnotenie vyplývajúce z Protokolu SEA sú veľmi podobné, ba až kompatibilné s požiadavkami Smernice SEA. Pojednávajú o rovnakých typoch plánov a programov vyžadujúcich si hodnotenie, stanovujú porovnateľné náležitosti pre vypracovanie Správy o hodnotení a ukládajú podobné povinnosti pre

účasť verejnosti.

Hlavné rozdiely sú v tom, že Protokol SEA sa sústreďuje viac na zdravie, je explicitne dokumentom pre účasť verejnosti s oveľa striktnějšími požiadavkami v tomto smere, okrajovo rieši aj strategické environmentálne hodnotenie koncepcií a všeobecne záväzných právnych predpisov a v konečnom dôsledku obsahuje komplexnejšie požiadavky na ratifikáciu a implementáciu.

Základné metodologické postupy strategického environmentálneho hodnotenia vyplývajúce z Protokolu SEA sú detailnejšie znázornené v tab. č. 1.

Tab.č.1. Základné metodologické postupy Protokolu SEA

Celkový cieľ	Vplyvy na životné prostredie navrhovaného plánu alebo programu sú posudzované s cieľom zabezpečiť začlenenie otázok životného prostredia vrátane zdravia do prípravy týchto plánov a programov. Hlavné úlohy, ako posudzovanie a dokumentácia, sú pripravované obstarávateľom, resp. spracovateľom daného strategického dokumentu. Počas procesu je povinnosť konzultovať ich prípravu s kompetentnými orgánmi v oblasti životného prostredia a zdravia a s verejnosťou.
Plány a programy, ktoré sú subjektom SEA Protokolu	SEA sa vyžaduje pre formálne iniciované plány a programy (prípadne aj koncepcie a všeobecne záväzné predpisy) na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni, ktoré zakladajú rámec pre budúce projekty s možným cezhraničným vplyvom na životné prostredie. Týka sa však aj aktualizácii týchto plánov a programov. SEA sa má vykonávať plánov a programov najmä z oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, rybárstva, energetiky, priemyslu (vrátane baníctva), dopravy, regionálneho rozvoja, odpadového hospodárstva, vodného hospodárstva, telekomunikácií, cestovného ruchu, územného plánovania.
Zisťovacie konanie	V zisťovacom konaní sa stanoví, či pripravovaný plán alebo program, ktorý vytvára rámec pre schvaľovanie projektov budúceho rozvoja, bude mať pravdepodobne významný vplyv na životné prostredie vrátane zdravia. To isté platí aj pre plány a programy, ktorých jediným účelom je slúžiť národnej obrane alebo civilnej ochrane obyvateľstva, ako aj pre finančné a rozpočtové plány a programy. V tomto kroku musia byť zabezpečené konzultácie s environmentálnymi a zdravotníckymi organizáciami a dotknutou verejnosťou.
Rozsah hodnotenia a výsledná Správa o hodnotení	Definované sú minimálne požiadavky pre rozsah hodnotenia. Detailný obsah Správy o hodnotení je uvedený v Prílohe Protokolu SEA. Musí však byť určený aj prostredníctvom konzultácií s orgánmi v oblasti životného prostredia a zdravia berúc do úvahy súčasné poznatky a metódy hodnotenia, obsah

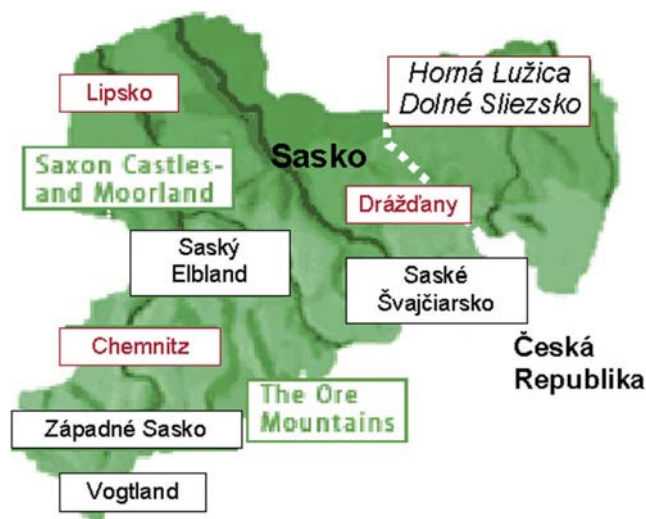
	a mieru rozpracovanosti plánu alebo programu a jeho etapu v rozhodovacom procese, ďalej záujmy verejnosti a tiež informácie, ktoré potrebuje rozhodovací orgán.
Účasť verejnosti	Každá strana zabezpečuje včas a efektívne podmienky pre účasť verejnosti, včasný prístup k návrhu plánu alebo programu a k Správe o hodnotení, určí dotknutú verejnosť vrátane príslušných mimovládnych organizácií, zabezpečuje podmienky pre vyjadrenie názoru k navrhovanému plánu, resp. programu a k Správe o hodnotení. Taktiež zabezpečuje zverejnenie podrobných opatrení pre informovanie verejnosti a pre konzultáciu dotknutej verejnosti.
Konzultácie s relevantnými orgánmi v oblasti životného prostredia a s verejnosťou	Návrh plánu/programu a Správa o hodnotení musí byť včas, dostatočne dlho a efektívnym spôsobom k dispozícii verejnosti, ako aj kompetentným orgánom v oblasti životného prostredia a zdravia, aby mohli vyjadriť svoj názor.
Cezhraničné konzultácie	V prípade pravdepodobných významných cezhraničných vplyvov na životné prostredie, vrátane vplyvov na zdravie, musia sa vzájomne strana pôvodu a dotknutá strana o pripravovanom strategickom dokumente informovať. Vo svojom oznámení musí poskytnúť návrh plánu alebo programu a environmentálnu správu vrátane informácií o jeho možných cezhraničných vplyvoch a tiež informácie týkajúce sa rozhodovacieho procesu vrátane naznačenia primeranej lehoty na predloženie pripomienok. Musí byť zabezpečená dostatočná informovanosť a možnosť konzultácie a vyjadrenia názoru pre zainteresovanú verejnosť a orgány dotknutej strany.
Rozhodovací proces	Pri rozhodovaní o pláne/programu sa musí prihliadať na Správu o hodnotení a pripomienky. Schvaľujúci orgán, ktorý schválil daný plán alebo program musí vysvetliť spôsob integrácie environmentálnych otázok, ako aj pripomienky verejnosti a dotknutých orgánov k daným strategickým dokumentom. Taktiež musí vysvetliť, prečo bola schválená daná alternatíva v porovnaní s inými alternatívami. Vysvetlenie spolu so schváleným plánom musí byť zverejnené.
Monitoring po rozhodnutí	Predpokladané významné environmentálne vplyvy musia byť ďalej monitorované pre účely prípadnej identifikácie neočakávaných negatívnych vplyvov a spustenia ich čo najrýchlejšieho odstránenia. Aj výsledky monitoringu musia byť sprístupnené dotknutým orgánom a verejnosti.

Skúsenosti s cezhraničným posudzovaním plánov – prípadová štúdia „Strategické hodnotenie vplyvov územného plánovania na regionálnej úrovni na životné prostredie - vývoj nadnárodnej koncepcie posudzovania a postupov pre Českú republiku, Sasko a Poľsko.“

Úvod do prípadovej štúdie

Uplatňovanie strategického environmentálneho hodnotenia podlieha v jednotlivých krajinách ich vnútorným rámcovým podmienkam, čo je realitou aj u troch štátov v tejto prípadovej štúdii. Hoci sú všetky tri štáty vlastne susediacimi krajinami, existujú v nich rozdielne štátne a správne štruktúry, rozdielne systémy územného plánovania, ale aj rozdielne prístupy k implementácii Smernice SEA a Protokolu SEA v rámci ich národných legislatív.

Na príklade saského plánovacieho regiónu Horná Lužica – Dolné Sliezske sa v rámci projektu financovaného z programu Interreg IIIA v období od júna 2004 do marca 2006 zaoberali jednotliví jeho aktéri problematikou cezhraničného posudzovania a postupov pre územné plánovanie na regionálnej úrovni. Boli tiež porovnávané a ďalej rozvíjané metódy a postupy strategického environmentálneho hodnotenia programov a koncepcií. Vybrané riešené územie, ktorým sa stal región Horná Lužica – Dolné Sliezske situovaný na hranici s dvoma českými

krajinami a dvoma poľskými vojvodstvami, sa javí pre tento účel viac ako vhodné (viď obr.č.1).

Východiská cezhraničného strategického environmentálneho hodnotenia v Česku, Poľsku a Nemecku

Ani v jednom štáte nemali ešte pred začiatkom projektu skúsenosti s cezhraničným strategickým environmentálnym hodnotením a rozdiely sa ukázali aj v skúsenostiach so SEA ako takým. Česká republika už plne harmonizovala Smernicu SEA so svojou národnou legislatívou na rozdiel od Nemecka a Poľska.

Územné plány na regionálnej úrovni sú vo všetkých troch štátoch obstarávané aj na základe hodnotenia prírody a krajiny. K tomu odpovedajúce dokumenty boli použité ako hodnotiace merítko pre SEA. Tzv. ekofyziografické štúdie v Poľsku ako aj prognózy, koncepty a stratégie ochrany prírody v Českej republike predstavovali zodpovedajúce, verejne prístupné dokumenty. Oproti tomu napr. v Sasku neexistoval samostatný krajinný rámcový plán ale túto funkciu preberá územný plán na regionálnej úrovni. Jeho základ síce tvorí odborný posudok ochrany prírody a starostlivosti o krajinu, tento však predstavuje nezáväzný a neverejný dokument.

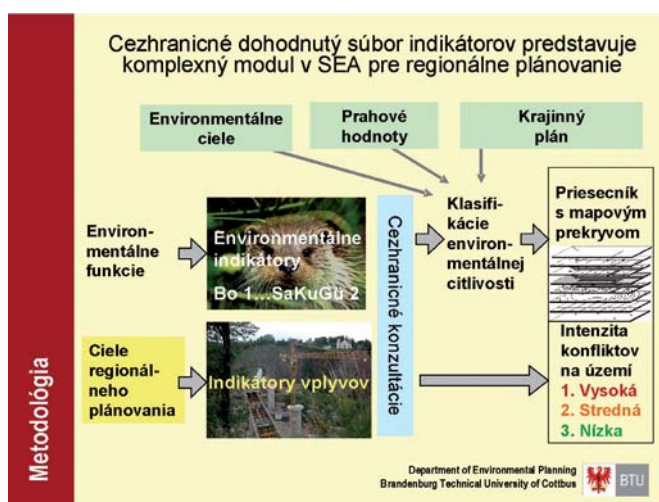
V súvislosti s novým stavebným zákonom sa v Českej republike zaviedla povinnosť spracovať každé dva roky správu o uplatňovaní zásad územného rozvoja v uplynulom období, ktorá súčasne môže slúžiť ako dôvod na zmenu, popri prípade aktualizáciu zásad územného rozvoja v danom kraji a tak môže prevziať funkciu monitoringu v zmysle požiadaviek tak Smernice SEA, ako aj Protokolu SEA. V Poľsku majú zas povinnosť predkladať každé štyri roky periodickú správu o usporiadaní územia, ktorá sa tiež dala v rámci SEA využiť. V Sasku sa na regionálnej úrovni predkladá iba priebežné sledovanie územia, ktorého výsledkom nie je systematické spracovanie správy. Správa musí byť spracovaná spoločne so správou o rozvoji územia iba pre úroveň celého územia slobodného štátu Sasko.

V Česku je kvalita environmentálneho hodnotenia vplyvov zabezpečená spracovávaním dokumentov odborne spôsobilou osobou, ktorou je väčšinou fyzická osoba. V Poľsku to môže byť ktokoľvek s výnimkou spracovateľa daného územného plánu. V Sasku býva zvykom, že spracovateľ plánu spracováva aj správu o životnom prostredí.

V Sasku a Česku sa cezhraničná účasť orgánov a organizácií vyžaduje v prípade, ak sa predpokladá, že návrh územného plánu na regionálnej úrovni môže mať významné cezhraničné vplyvy. V Poľsku je požadovaná účasť susediacich štátov v rámci procesu SEA v rozpore s ich národnou legislatívou.

V Nemecku sú na rozdiel od Českej republiky a Poľska spracovávané správy o životnom prostredí ako nesamostatná časť úradných správnych postupov. SEA je podobne ako EIA koncipovaná ako nesamostatný proces. V Nemecku neexistujú centrálné orgány pre SEA (napr. Ministerstvo životného prostredia). To platí aj pre Sasko, kde je obstarávateľ SEA zodpovedný aj za obstaranie samotného plánu a regionálne plánovacie združenie tak na základe správy o životnom prostredí a na základe stanovisk orgánov a verejnosti hodnotí plán z hľadiska jeho vplyvov na životné prostredie. V Sasku nemá SEA žiadne finančno-právne dôsledky pre územné plánovanie na regionálnej úrovni a SEA nekončí vlastným správnym konaním. V Česku a Poľsku určujú vlastné orgány SEA vplyv programov a plánov na životné prostredie a môžu mať tak vplyv na rozhodovanie obstarávateľa plánu.

Obr. č. 2: Metodológia hodnotenia, Zdroj: Helbron, Schmidt, 2005

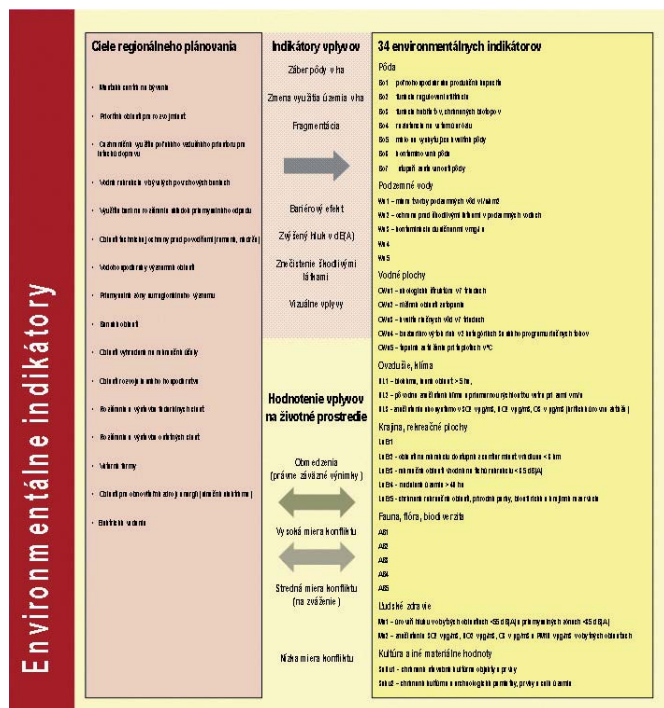
Súbor indikátorov ako hlavný modul cezhraničného strategického environmentálneho hodnotenia.

Zvolená metodika hodnotenia sa odvíjala od hodnotenia udržateľnosti, ekologickej rizikovej analýzy a posudzovania vplyvov na životné prostredie na úrovni projektov (Helbron, Schmidt et al., 2008). Bola modifikovaná pre požiadavky hierarchicky vyššej abstraktnejšej roviny územného plánovania na regionálnej

úrovni (vid' obr. č. 2).

Ciele environmentálnej kvality a určité normy pre environmentálnu kvalitu reflektovali na kvalitu zdrojov, potenciálov alebo funkcií definovaných v materiálnom, časovom alebo priestorovom kontexte za účelom jej ochrany alebo manažmentu. Ciele a normy môžu byť vedecké, právne či politicky naviazané na všeobecnú environmentálnu politiku a plánovacie ciele.

Obr. č. 3: Environmentálne indikátory Zdroj: Helbron, Schmidt, 2005

Obr. č. 4:Potenciálne vplyvy. Zdroj: Helbron, Schmidt, 2005

Štandardy, resp. normy pre kvalitu životného prostredia predstavovali špecifickú hodnotu pre súčasnú environmentálnu politiku a predstavovali tiež určité parametre a indikátory, ale aj merateľné metódy a podmienky. Boli základom pre definovanie tzv. prahových hodnôt posudzovania pre klasifikáciu napr. intenzity konfliktov v danej časti hodnoteného územia (viď obr. č. 3 a 4).

Keďže územný plán na regionálnej úrovni je komplexným plánom využívania územia, SEA môže v tomto smere vysokou mierou prispieť k optimalizácii plánu a, v širšom slova zmysle, k udržateľnému rozvoju regiónu.

Odporúčania a závery

Z vyššie uvedenej prípadovej štúdie vyplývajú nasledovné závery (Helbron, Schmidt, 2005, Helbron, Schmidt et al., 2008, Helbron, Bolitz, Straatman, 2006):

- SEA podlieha rozdielnym rámcovým podmienkam a medzinárodná spolupráca je v tomto prípade možná iba v obmedzenej miere, čo je výsledkom aj rozdielom v kompetenciách partnerských úradov.
- Najväčšie možnosti cezhraničnej spolupráce medzi susednými regiónmi by mohli spočívať v dobrovoľnej účasti na „rozsahu hodnotenia“ (napr. spoločné stanovenie rámca cezhraničného posudzovania, cezhraničná výmena dát či spoločného stanovenia obmedzujúcich, minimalizačných alebo nápravných opatrení).
- Prvé kroky posudzovania sa uskutočnili ešte v rámci projektu Interreg IIIA – v rámci etapy rozsahu hodnotenia obdržalo regionálne plánovacie združenie od orgánov životného prostredia susediacich regiónov dokumenty pre ochranu prírody a krajiny, recipročne by po dokončení mala byť poskytnutá odborná časť za oblasť ochrany prírody a starostlivosti o krajinu, ako aj príloha k regionálnemu plánu tvorená rámcovým krajinným plánom po jeho dokončení.
- Pravidelná cezhraničná výmena informácií o výsledkoch monitoringu medzi susediacimi regiónmi by mohla byť zmysluplná, avšak práve pri monitoringu budú vznikať v súvislosti s asymetrickým systémom verejnej správy a rozdielnymi systémami SEA mnohé otázky (napr. v prípade významných vplyvov presahujúcich štátne hranice by muselo české ministerstvo životného prostredia kontaktovať všetky možné úrovne správy v Sasku, ktoré v rámci svojich kompetencií určujú pravidlá pre realizáciu zámerov s predpokladaným vplyvom na životné prostredie alebo ktoré tieto zámery posudzujú).
- Nadnárodná účasť orgánov a verejnosti predstavuje okrem nesporných pozitív aj väčšiu nákladovosť, bolo tiež obtiažne mobilizovať vlastnú verejnosť na dosť abstraktnej regionálnej úrovni (napr. v Sasku).
- Väčšia účasť verejnosti sa dá dosiahnuť iba pri primerane väčšej miere informovanosti, čo v nadnárodnom prípade znamená viacjazyčnosť – v tomto smere bude hrať internet významnú úlohu.

Literatúra:

Dalal – Clayton, B., Sadler, B., 2005: Strategic Environmental Assessment. A Sourcebook and Reference Guide to International Experience, Earthscan, London, 470 pp.

Helbron H., Schmidt,M., 2008: Quantitative Threshold Values for Strategic Environmental Assessment, Springer Verlag, p.42.

Helbron H., Schmidt,M., 2005: Trans-nationally Approved Indicator Set – the Core Module in SEA for Regional Planning. First significant findings of an INTERREG IIIA Project, IAIA Conference, Prague, 2005.

Helbron, H., Bolitz, D., Straatman, L., 2006: Územní plánování na regionální úrovni a SEA v České republice, Svobodném státě Sasko a v Polské republice, Urbanismus a územní rozvoj, roč. 9., No. 6., p. 8 – 13.

www.unece.org

doc. RNDr. Ingrid Belčáková, PhD.

Slovenská technická univerzita v Bratislave, EIA Centrum pri Fakulte architektúry

CEZHraničné POSUDZOVANIE NAVRHOVANÝCH ČINNOSTÍ

Legislatívny rámec cezhraničného posudzovania navrhovaných činností

Cezhraničné posudzovanie navrhovaných činností má svoje pevné miesto v legislatívach krajín prakticky celého sveta. Spoločnosť si postupne osvojila význam tohto procesu, ktorý je zabudovaný v znení Dohovoru Európskej hospodárskej komisie OSN o posudzovaní vplyvov na životné prostredie presahujúcich štátne hranice (Dohovor z Espoo). Dohovor z Espoo bol prijatý 25. februára 1991 vo fínskom meste Espoo a už v úvode svojej preambuly jasne definuje rámec potreby cezhraničného posudzovania „uvedomujúc si vzájomné vzťahy medzi ekonomickými činnosťami a ich dôsledky pre životné prostredie, potvrdzujúc nutnosť zabezpečiť životnému prostrediu priaznivý a trvalo udržateľný rozvoj, súc pevné odhodlané rozvíjať medzinárodnú spoluprácu pri hodnotení vplyvov na životné prostredie, najmä ak presahujú štátne hranice, berúc do úvahy nutnosť a závažnosť rozvíjať predvídavú politiku a predchádzať, znižovať a monitorovať značne nepriaznivé vplyvy na životné prostredie všeobecne a najmä ak presahujú štátne hranice”.

Dohovor z Espoo vstúpil do platnosti 10. septembra 1997 a Slovenská republika (SR) pristúpila k tomuto dohovoru 28. mája 1993 s tým, že dátum ratifikácie alebo pristúpenia Slovenskej republiky bol 18. november 1999 a nadobudnutie platnosti pre Slovenskú republiku nastalo dňa 17. februára 2000. Od tohto dňa Slovenská republika plní všetky úlohy vyplývajúce z tohto dohovoru.

Posudzovanie vplyvov na životné prostredie presahujúce štátne hranice bolo upravené už v prvom zákone NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, ktorý nadobudol účinnosť v roku 1994 a bol už v tom čase v plnom súlade s Dohovorom z Espoo.

Problematika cezhraničného posudzovania navrhovaných činností je zároveň zakotvená aj v Smernici Rady 85/337/EHS o posudzovaní vplyvov niektorých verejných a súkromných projektov na životné prostredie doplnenej Smernicou Rady 97/11/ES a v Smernici Európskeho parlamentu a Rady 2003/35/ES, ktorou sa zabezpečuje účasť verejnosti pri navrhovaní určitých plánov a programov týkajúcich sa životného prostredia, a ktorou sa menia a dopĺňajú s ohľadom na účasť verejnosti a prístup k spravodlivosti smernice Rady 85/337 ES a 96/61/ES.

Keďže je Slovenská republika od roku 2004 riadnym členom Európskej únie, má za povinnosť riadiť sa príslušnými predpismi, čo v súčasnosti plní prostredníctvom zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. februára 2006.

Bilaterálne vzťahy v cezhraničnom posudzovaní navrhovaných činností

Strany Dohovoru z Espoo a rovnako aj členské krajiny EÚ môžu, ak je ochota oboch strán, pristúpiť podľa dohovoru a príslušných smerníc k vytvoreniu bilaterálnych zmlúv upresňujúcich postup pri cezhraničnom posudzovaní navrhovaných činností.

Slovenská republika má v súčasnosti uzatvorenú jedinú bilaterálnu dohodu s Rakúskom, ktorá nadobudla platnosť 1.2.2005.

S ostatnými susednými štátmi je príprava bilaterálnych dohôd na rôznej úrovni rozpracovanosti, pričom SR má záujem pristúpiť k takýmto dohodám so všetkými susednými krajinami bez rozdielu.

Bilaterálna dohoda s Maďarskou republikou je pripravovaná prakticky od 90-tych rokov, pričom jej finalizáciu na oboch stranách zabrzdlili národné legislatívne zmeny a personálne zmeny realizačných tímov. V súčasnosti pokračujú pracovné stretnutia k tejto problematike. Posledné pracovné stretnutie sa konalo v marci roku 2009, na ktorom si obe strany vymenili aktuálne názory na stav príprav a prejavili ochotu pokračovať vo finalizácii bilaterálnej dohody.

Podobná situácia je aj v príprave bilaterálnej dohody s Poľskou republikou. Pracovné stretnutia prebiehali už v 90-tych rokoch, pričom pravidelnosť pracovných stretnutí bola ovplyvnená zmenami národných legislatív, ako aj personálnymi zmenami realizačných tímov. Napriek tejto skutočnosti je v súčasnosti deklarovaná obojstranná ochota finalizovať bilaterálnu dohodu, tak ako to vyplynulo z posledného pracovného rokovania, ktoré sa konalo v Bratislave v apríli roku 2009.

Trochu rozdielna situácia je v názorových trendoch na prípravu bilaterálnej zmluvy s Českou republikou. Česká strana v súčasnosti nevidí akútnosť potreby takejto zmluvy s odvolaním sa na rovnaké pozície oboch strán v prístupe k Dohovoru z Espoo, ako aj členstvu v EÚ, a z toho vyplývajúcich povinností oboch krajín v oblasti cezhraničného posudzovania vplyvov navrhovaných činností. Zároveň česká strana vyzdvihuje nadštandardné vzťahy oboch krajín, malé rozdiely v národných legislatívach a bezbariérovú jazykovú komunikáciu.

Najväčšou neznámou v rámci bilaterálnych vzťahov je pre Slovenskú republiku Ukrajina. Napriek skutočnosti, že Ukrajina nie je členskou krajinou EÚ, je táto krajina riadnym signatárom Dohovoru z

Espoo, a tak je pre Slovenskú republiku rovnako zaujímavé uzatvorenie bilaterálnej dohody, ako s ostatnými susedskými krajinami. Faktom však je, že doposiaľ nedošlo ani k jednému pracovnému stretnutiu medzi zástupcami oboch krajín, pričom zo slovenskej strany došlo k opakovaným pokusom o pracovné kontakty, avšak doposiaľ bez odozvy. Podľa aktuálnych informácií z neformálneho rokovania počas stretnutia pracovnej skupiny posudzovania vplyvov na životné prostredie strán k Dohovoru z Espoo v máji roku 2009 v Ženeve je ochota ukrajinskej strany vykonať vstupné rokovania k príprave bilaterálnej dohody.

V tejto súvislosti je potrebné zamyslieť sa aj nad možnosťami uzatvorenia bilaterálnych dohôd s krajinami, s ktorými nemá Slovenská republika spoločné hranice. Konkrétnym príkladom je napríklad Rumunsko, kde v nedávnej minulosti došlo k neformálnej komunikácii o možnosti zúčastniť sa procesu posudzovania vplyvov presahujúcich štátne hranice. Išlo o ťažbu a úpravu zlata v rumunskej Rosa Montana, kde v minulosti došlo k vážnejšej havárii pri úprave zlata, ktorá spôsobila masívny úhyn rýb v povodí rieky Tisy. Napriek skutočnosti, že Slovenská republika prejavila záujem zúčastniť sa procesu posudzovania vplyvov tejto činnosti na životné prostredie, nedošlo k žiadnym konkrétnym krokom z rumunskej strany.

Uvedené skúsenosti vedú k myšlienke uvažovať o bilaterálnych zmluvách, napríklad s podunajskými krajinami, to znamená okrem Rumunska napríklad s Nemeckom, Bulharskom a Srbskom.

Praktické skúsenosti z cezhraničného posudzovania navrhovaných činností

Cezhraničné procesy posudzovania vplyvov navrhovaných činností majú v Slovenskej republike svoju históriu a nadobudli pomerne rozsiahle rozmery. Cieľom tohto príspevku nie je precízna štatistika počtu doterajších procesov cezhraničného posudzovania, ale informácia o doterajších skúsenostiach z takýchto procesov, či už z pohľadu dotknutej strany, alebo strany pôvodu. Pri porovnaní počtu procesov cezhraničného posudzovania navrhovaných činností výrazne prevažujú činnosti navrhované na území Slovenskej republiky. Pri takejto kvantitatívnej analýze nie je možné jednoznačne potvrdiť, či všetky susedné krajiny s rovnakou zodpovednosťou informujú Slo-

venskú republiku o navrhovaných činnostiach na svojich územiach.

Cezhraničné posudzovanie navrhovaných činností vykonávaných na území Slovenskej republiky

Ako už bolo uvedené, v Slovenskej republike sú k dispozícii oveľa bohatšie skúsenosti z procesov cezhraničného posudzovania navrhovaných činností, pri ktorých vystupovala Slovenská republika ako strana pôvodu, to znamená, že navrhované činnosti boli na území Slovenskej republiky. Tieto činnosti je možné rozdeliť do dvoch skupín, v prvej skupine sú činnosti, ktoré explicitne podliehajú cezhraničnému posudzovaniu, keďže sú uvedené v prílohe Dohovoru z Espoo, ktorá je zároveň prílohou národného zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (napr. všetky doterajšie činnosti súvisiace s jadrovou energetikou) a v druhej skupine sú činnosti neuvedené v tejto prílohe (napr. ťažba štrkopieskov alebo rekreačné zariadenia v tesnej blízkosti od štátnej hranice). Pre takéto činnosti zvolila Slovenská republika neformálny postup oznamovania, ktorý sa osvedčil najmä v kontaktoch s Maďarskou a Českou republikou. Napriek tomu, že v takýchto procesoch nebolo potrebné postupovať striktne podľa Dohovoru z Espoo, to znamená poslať oznámenie o navrhovanej činnosti podľa predpísaných náležitostí vrátane ďalších stanovených krokov, všetky doterajšie priebehy procesov boli flexibilné, bez zbytočného predžhovávania a s konštruktívnymi pripomienkami dotknutej strany aj v prípadoch, keď sa dotknutá strana vyjadrila, že sa nechce podieľať na cezhraničnom posudzovaní navrhovanej činnosti.

Naopak, v prípadoch, keď šlo o činnosti uvedené v prílohe Dohovoru z Espoo, dochádza v drvivej väčšine k ťažkostiam s dodržiavaním termínov na odpovede k oznámeniam zo strany dotknutých krajín. V ich odôvodneniach rezonujú najmä problémy s prekladaním dokumentácie, s dlhšími termínmi informovania dotknutej verejnosti a časom potrebným na sumarizáciu pripomienok. Tieto problémy dostatočne nerieši ani existujúca bilaterálna dohoda s Rakúskom. Z toho dôvodu má problémy Slovenská republika s vysvetľovaním týchto skutočností investorom, t. j. navrhovateľom. Na druhej strane, zo strany navrhovateľov nedochádza k optimálnej spolupráci, resp. zainteresovaní sa pri zabezpečovaní priebehu cezhraničného posudzovania navrhovaných činností. Ide najmä o zabezpečenie kvalifikovaných a kvantitatívne dostačujúcich prekladov dokumentácií predkladaných v procese cezhraničného posudzovania.

Dôležitým krokom v cezhraničných procesoch posudzovania sú konzultácie. Zabezpečenie a priebeh konzultácií v doterajších procesoch nepriniesli prakticky žiadne komplikácie a ich odborná úroveň bola vždy postačujúca na uspokojivý priebeh konzultácií a dostatočné zodpovedanie pripomienok dotknutej strany.

Menšie skúsenosti sú z priebehov verejných prerokovaní navrhovaných činností, najmä pokiaľ ide o možnosť ich zorganizovania na dotknutej strane, pokiaľ samozrejme o to dotknutá strana požiada.

Slovenská republika ako strana pôvodu neevduje žiadne mimoriadne komplikácie pri finalizácii cezhraničného posudzovania navrhovaných činností, ktoré spočívajú vo vydaní záverečného stanoviska. Každé záverečné stanovisko je zaslané dotknutej strane, pričom doposiaľ nedošlo k protestom dotknutej strany týkajúcich sa neakceptovania pripomienok alebo ich nedostatočného zapracovania do záverečného stanoviska.

Cezhraničné posudzovanie navrhovaných činností na území inej republiky

Z nepomerne menšieho počtu procesov posudzovania, v ktorých bola Slovenská republika dotknutou stranou je možné konštatovať, že jedným z hlavných problémov je optimalizácia výmeny informácií potrebných na vypracovanie environmentálnej dokumentácie pre hodnotenie vplyvov navrhovanej činnosti presahujúcej štátne hranice. Optimalizácia by mala spočívať v dostatočnom zabezpečení komunikácie medzi realizačným tímom environmentálnej dokumentácie a kolektívom odborníkov dotknutej strany, ktorý by mal poskytnúť dostatočné informácie pre hodnotenie vplyvov presahujúcich štátne hranice.

Zároveň neexistujú doposiaľ prakticky žiadne skúsenosti o možnosti vyhodnotiť ako sa strana pôvodu vysporiadala s pripomienkami Slovenskej republiky ako dotknutej strany.

Záver

Napriek uvedeným niektorým nedostatkom alebo negatívnym skúsenostiam z doterajších priebehov cezhraničného posudzovania je možné konštatovať, že akákoľvek skúsenosť je nesmierne cennou devízou, ktorá príspeje k zdokonaleniu procesov cezhraničného posudzovania, pretože tieto procesy majú jednoznačne stúpajúci trend.

V tejto súvislosti bude potrebné zamyslieť sa nad spôsobom zabezpečenia procesov cezhraničného posudzovania, napríklad za aktívnejšej spolupráce príslušných krajských a obvodných úradov životného prostredia a dotknutých obcí, resp. personálnym zabezpečením kontaktného bodu pre cezhraničné posudzovanie.

RNDr. Gabriel Nižňanský

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky,
odbor hodnotenia a posudzovania vplyvov na životné prostredie

CEZHRANIČNÉ POSUDZOVANIE CESTNÝCH STAVIEB

Úvod

Prvý rozmach cezhraničného posudzovania bol koncom minulého storočia, kedy po zmene politickej situácie dochádzalo k otvoreniu hraníc a k potrebe prepojenia cestných a elektrizačných sústav. Boli hodnotené projekty na národnej úrovni, teda projekty, ktoré boli dôležité z pohľadu štátnych záujmov.

Druhá vlna nastala vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie a následným vytvorením schengenského priestoru, ktorý umožňuje rozsiahlejšiu a širšiu hospodársku a kultúrnu spoluprácu krajín Európskej únie s voľným pohybom osôb bez kontrol na vnútorných hraniciach medzi jednotlivými členskými štátmi. V tejto vlne sú už posudzované aj menšie projekty s regionálnym dopadom, ale s nie menšou dôležitosťou pre miestne obyvateľstvo, samosprávu a samosprávne kraje.

Keď sa pozrieme na dôvod posudzovania, je to vždy existujúci alebo očakávaný hospodársky rozvoj. Proces posudzovania je vlastne predzvesťou alebo prvým indikátorom nástupu ekonomického rozvoja. Počet posudzovaných činností v regióne napovedá o jeho rozvoji, resp. napovie, ako bude vyzeráť za 5 - 10 - 15 rokov, kedy posudzované činnosti budú v prevádzke.

Tak isto je zrejme, že dve rozvíjajúce sa ekonomické centrá je potrebné prepojiť, nemôžu fungovať oddelene. A tak sa dostávame k stavbám mostov, ciest, železničných tratí, resp. dochádza k intenzifikácii už existujúcich koridorov.

Hlavný cieľ posudzovania

Prvoradou úlohou v rámci procesu cezhraničného posudzovania cestných stavieb je nájdenie bodu prechodu cez spoločnú hranicu. Naj-

denie tohto bodu nie je vôbec jednoduchá úloha, lebo tento bod musí byť akceptovaný oboma stranami a musí byť prijateľný pre odbornú, ako aj laickú verejnosť.

Hľadanie koridoru a bodu prechodu cez štátnu hranicu zvyčajne predstavuje hlavnú náplň procesu posudzovania. Ideálnym záverom tejto etapy prípravy projektu je dohoda o koridore a bode prechodu cez štátnu hranicu a to na oboch stranách hranice.

Aký bude ten najlepší koridor? Určite ten, ktorý najmenej poškodí

Obrázok 1: Pre realizáciu nových prepojení sa využívajú aj pôvodné koridory, ktoré už neslúžia svojmu účelu. Na fotografii päťky bývalého železničného mosta cez rieku Moravu, kde je navrhovaný aj koridor pre „Diaľnicu D4, križovatka DNV II/505 – št. hranica SR/RR“, EKOJET 2008.

okolité prostredie, jeho zásah do územia NATURA 2000 bude najmenší, znehodnotí najmenší počet prirodzených biotopov, rešpektuje prioritné biotopy, rastliny a živočíchy; zároveň zaberie minimálne množstvá poľnohospodárskej pôdy, vyhne sa zdrojom pitnej vody a minerálnym zdrojmi, nebude vedený cez intravilány obcí, kde by obyvatelia mohli byť obmedzovaní nadmerným hlukom, imisiami alebo vizuálnym efektom a zároveň bude najlacnejší a technicky ľahko realizovateľný. Tých bodov je ešte určite viac a ich počet bude závisieť od konkrétneho projektu.

Výber budúceho koridoru

Najčastejším spôsobom nájdenia takéhoto koridoru je okrem bilate-

rálnych rokovaní aj hodnotenie na základe viacerých kritérií, tzv. multikritériálne hodnotenie. Multikritériálne hodnotenie je metóda umožňujúca posúdenie výhodnosti variantov riešenia problému, ktorý je potrebné posudzovať z viacerých hľadísk, ktoré spolu nesúvisia alebo súvisia nepriamo. Hlavnými prednosťami multikritériálneho hodnotenia je:

Obrázok 2: K existujúcim stavbám sa často pridávajú ďalšie. K realizovanej stavbe diaľničného prechodu na D1 Slovenská republika – Rakúska republika sa na Rakúskej strane „dostavali“ veterné elektrárne. Všetko vo vzdialenosti cca 1200 m od Vláčieho územia Systovské polia, EKOJET 2008.

- **objektívizácia problému**, ktorá umožňuje porovnávať kvalitatívne a kvantitatívne ťažko porovnateľné kritériá,
- **optimalizácia výsledného riešenia**, vyplývajúca z vlastného multikritériálneho hodnotenia, ktoré určuje najlepší variant, ako aj poradie významu a dôležitosti jednotlivých kritérií.

Porovnanie variantov a určenie optimálneho variantu sa realizuje na základe zvolených kritérií, ktoré objektívne popisujú charakteristické črty plánovaných variantov a ich vplyv na životné prostredie.

Príklad kritérií pre navrhovaný diaľničný úsek sa nachádza v nasledujúcom prehľade:

Dopravné kritériá:

1.	dopravná bezpečnosť	Kritérium je tvorené faktormi nehodovosti a vplyvu harmonického vedenia trasy na bezpečnosť dopravy, ako aj spôsobom, akým bude v reálnych prevádzkových podmienkach zaistená bezpečnosť ľudí, prostredia a prepravovaných nákladov.
2.	dopravné napojenie regiónu	Kritérium hodnotí nadväznosť na komunikačnú sieť nižšieho stupňa na úrovni regiónu. Je určené počtom križovatiek diaľnice s komunikáciami I. a II. triedy. Ich hustota a účelnosť rozmiestnenia bude vplývať na prepojenie významných centier a lokalít územia.
3.	atraktivita z pohľadu užívateľa	Kritérium bude odvodené od rýchlosti a času prejazdu, ako aj časovou dostupnosťou vzdialených cieľov.
4.	ekonómia dopravy	Finančné úspory z prevádzky. Výstavbou dôjde ku skráteniu dopravnej trasy, urýchleniu prejazdu regiónom, úspory času a pohonných hmôt počas prepravy osôb a nákladov. Technické parametre trasy povedú k vzniku reálnych úspor dosahovanými užívateľmi diaľnice. Kritérium bude odvodené od úspory času, pohonných hmôt, najazdených vozokilometrov, atď.

Vplyvy na prírodné prostredie:

5.	geologické pomery	Dĺžka úseku, ktorý prechádza územím s činnosťou významných geodynamických faktorov ovplyvňujúcich výber variantu.
6.	územný systém ekologickej stability (ÚSES)	Moment prieniku plochami biokoridorov a biocentier nadregionálneho a regionálneho ÚSES-u.
7.	ohrozenie prírodnej krajiny a prírodných pamiatok	Ovplyvnené od momentu prieniku ochrannými pásmami chránených území a významných krajinných celkov. Kritérium je určené šesťstupňovou kategorizáciou typov krajiny a z bodového hodnotenia stupňa ochrany.
8.	podzemná a povrchová voda	Ohrozenie zdrojov podzemnej a povrchovej vody. Ohrozenie funkcie vodárenských zariadení.
9.	územia NATURA 2000	Moment prieniku plochami území NATURA 2000.
10.	chránené rastlinné a živočíšne druhy	Moment prieniku trasy s územím výskytu chránených rastlinných a živočíšnych druhov.
11.	ekologická kvalita krajiny	Kritérium je odvodené od hodnôt vypočítaných koeficientov (indexov) ekologickej stability územia, ktoré poukazujú na ekologicky stabilné a nestabilné územia. Kritérium okrem rozšírenia plôch hodnotí aj ich kvalitu.

Sociálne vplyvy a využitie územia:

12.	hluk	Kritérium zohľadňuje počet osôb zasiahnutých nepripustne vysokými hladinami dopravného hluku. Hodnoty sú určené výpočtom pre daný časový horizont a príslušné funkčné využitie územia.
13.	vibrácie	Strata hodnoty stavebných objektov v dôsledku pôsobenia vibrácií z prevádzky motorových vozidiel.
14.	deliaci účinok	Zmena životných podmienok obyvateľstva vplyvom navrhovanej činnosti vzhľadom k úrovni obsluhy hromadnou dopravou a dosažiteľnosťou vybraných cieľov peši.
15.	znečistenie ovzdušia	Počet osôb bývajúcich alebo pracujúcich v okolí komunikácie, kde koncentrácia škodlivín presahujú prípustné hranice dlhodobej alebo špičkovej koncentrácie.
16.	rekreačná funkcia	Strata plochy rekreačného územia zmenou jeho využitia a straty alebo zníženia výnosov v dôsledku výstavby a prevádzky mostu. Rozdelenie rekreačných oblastí vo vzťahu k účastníkom rekreácie a prevádzky rekreačných zariadení.
17.	ochrana kultúrneho bohatstva	Kritérium vyjadruje rozsah poškodenia kultúrnych pamiatok a ich ochranných pásiem dotknutých trasou komunikácie (historické miesta, budovy, územia archeologických nálezísk, atď.).
18.	socio - ekonomický rozvoj územia	Kritérium posudzuje zložitý komplex socio-ekonomických javov, ktorými sa charakterizuje sociálna i ekonomická stránka rozvoja záujmového územia. Do úvahy sa berú nové pracovné príležitosti, príjmy obyvateľstva, demografický vývoj, vplyv na reštrukturalizáciu a rozvoj priemyslu, ako aj vplyv na nevýrobný rozvoj územia z pohľadu rozvoja kultúry, administratívy, školstva, vedy, turistiky a rekreácie.
19.	vzťah k územnoplánovacej dokumentácii	Zmyslom kritéria je zistiť vzťah variantu k územnoplánovacej dokumentácii. Kritérium sa nezameriava len na posúdenie zhody alebo nezhody s obsahom územnoplánovacej dokumentácie, ale aj na zistenie miery jej zhody či nezhody.

Technicko - ekonomické kritériá:

20.	harmónia trasy s krajinou	Kritérium rozoznáva dva základné postoje pre posudzovanie trasy s krajinou, a to postoj užívateľský (scénické vedenie trasy s krajinou a jej súlad s geomorfológiou terénu) a postoj vonkajšieho pozorovateľa (posudzuje sa estetika zakomponovania trasy do krajiny a celková architektonická hodnota diela).
21.	technická náročnosť stavby	Technicko-ekonomické parametre variantov diaľnice majú vplyv na ich realizovateľnosť. Ich úroveň sa premieta do celkových nákladov na stavbu, dobu výstavby, projekčnú a administratívnu náročnosť ich prípravy. Kritérium bude odvodené od základných charakteristík technicko-ekonomického charakteru jednotlivých variantov diaľnice. Ako je dĺžka trasy, min. polomer smerového oblúku, maximálny sklon nivelity, kubatúry násypov a výkopov, ich technická náročnosť, demolácie domov a z toho vyplývajúca doba výstavby.
22.	investičné náklady	Výška investičných nákladov na 1 km trasy.
23.	neinvestičné náklady	Výška neinvestičných nákladov na 1 km trasy. Náklady na výkup pozemkov: lesný pôdny fond, poľnohospodárska pôda a zastavané pozemky.
24.	náklady na prevádzku, údržbu a opravy diaľnice	Náklady na údržbu prevádzkovej trasy, zahrnuje zimnú údržbu, údržbu bezpečnostného zariadenia, telekomunikačného zariadenia, dopravného značenia, atď.
25.	technická realizovateľnosť	Kritérium posudzuje realizovateľnosť výstavby z hľadiska prírodných podmienok a vplyvov variantov na prírodné prostredie po ich realizácii.
26.	vzťah diaľnice k iným druhom dopravy	Kritérium zohľadňuje vzťah variantu k iným druhom dopravy (metro, železnica, letecká doprava a iné).

Po výbere koridoru a dohode o prechodovom bode sa práce zameriavajú už na hodnotenie vybraného koridoru alebo koridorov, a najmä na špecifikovanie nápravných opatrení. Ak zber dát a ich analýza – vyhodnotenie vplyvov bolo spracované dostatočne, môžeme určiť opatrenia na minimalizáciu negatívnych účinkov stavby, resp. ich elimináciu. Táto časť hodnotenia má svoj význam a patrí aj k veľmi dôležitým, lebo stavba, ktorá by nevyvolala negatívne vplyvy, snáď ani neexistuje.

Záver

Záverom treba dodať, že rýchle posudzovanie bude realizované tam, kde je projekt dobre zdôvodnený a jeho celospoločenský úžitok je veľký a kde existuje záujem oboch hraničných regiónov o jeho rea-

lizáciu. Tam, kde sa navrhované riešenie v rámci hodnotenia vplyvov prekrýva aj s riešením na úrovni územného plánu oboch krajín, je asi to najideálnejšie.

Významný krok bude predstavovať aj Protokol o strategickom environmentálnom hodnotení k Dohovoru z Espoo o posudzovaní vplyvov na životné prostredie presahujúce štátne hranice, protokol je v súčasnosti prijatý a vstúpi v platnosť po jeho ratifikácii. Prerokovanie strategického dokumentu vyjasní priority regiónu a vytvorí rámec pre realizáciu opodstatnených projektov v území, čím sa podstatne zjednoduší argumentácia pripravovaných projektov.

Mgr. Tomáš Šembera
EKOJET s.r.o., Bratislava

PREHL'AD INFORMÁCIÍ A PODUJATÍ KONANÝCH V ROKU 2009 TÝKAJÚCICH SA CEZHRANIČNÉHO POSUDZOVANIA

Podľa článku 8 a prílohy IV Dohovoru o hodnotení vplyvu na životné prostredie, presahujúceho štátne hranice boli v rámci strán uvedeného dohovoru prijaté bilaterálne dohody medzi stranami uvedenými v tabuľke. Znenia bilaterálnych dohôd možno nájsť na uvedených adresách.

Strany bilaterálnej dohody	link
Rakúska republika - Slovenská republika	http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/htm_zak/jaspiw_maxi_zak_fr0.htm
Estónska republika - Lotyšská republika	http://www.unece.org/env/eia/resources/agreements.html
Estónska republika - Fínska republika	http://www.unece.org/env/eia/resources/agreements.html
Talianska republika - Chorvátska republika	http://www.unece.org/env/eia/resources/agreements.html (stručný popis)
Holandské kráľovstvo - Nemecká republika	http://www.unece.org/env/eia/resources/agreements.html (stručný popis)
Nemecká republika - Poľská republika	http://www.unece.org/env/eia/resources/agreements.html
Litovská republika - Poľská republika	http://www.unece.org/env/eia/resources/agreements.html

Prehľad hlavných podujatí konaných v roku 2009 pod záštitou Európskej hospodárskej komisie Organizácie spojených národov týkajúcich sa Dohovoru o hodnotení vplyvu na životné prostredie presahujúceho štátne hranice, ktorých dátumy sú v súčasnosti známe:

- **15. – 16. januára 2009** - Stretnutie predsedníctva Dohovoru o hodnotení vplyvu na životné prostredie, presahujúceho štátne hranice, Ženeva,
- **25. – 27. februára 2009** - Prvý národný workshop EIA, Antalya (Turecko),
- **10. – 12. marca 2009** - 16. zasadnutie Implementačného výboru, Berlín,
- **25. – 27. marca 2009** - Subregionálny workshop pre strednú Áziu, Bishkek,
- **19. – 21. apríla 2009** - Seminár o medzinárodnom práve a vodách, Alma - Ata (Kazachstan),
- **10. mája 2009** - Stretnutie predsedníctva Dohovoru o hodnotení vplyvu na životné prostredie, presahujúceho štátne hranice, Ženeva,
- **11. – 13. mája 2009** - 12. zasadnutie pracovnej skupiny pre EIA, Ženeva,
- **16. – 22. mája 2009** - Výročná konferencia Medzinárodnej asociácie pre posudzovanie vplyvov (IAIA): Posudzovanie vply-

vov a blahobytu ľudstva, Accra,

- **19. mája 2009** - Stretnutie rozšíreného predsedníctva Výboru pre politiku životného prostredia, Ženeva,
- **8. – 9. júna 2009** - WHO / Euro Workshop pre zdravotníctvo a strategické posudzovanie vplyvov na životné prostredie, Rím,
- **17. – 18. júna 2009** - OECD / DAC - Pracovná skupina SEA a workshop Svetovej banky o skúsenostiach z posudzovania vplyvov na životné prostredie, Paríž,
- **22. – 23. júna 2009** - Pracovné stretnutie pre pilotný projekt „Grodnoská vodná elektrárňa na rieke Neman“ (Bielorusko), Minsk,
- **23. júna 2009** - Neformálne konzultácie vo veci projektu „Bystroe Canal“ (medzinárodné organizácie), Ženeva,
- **14. – 18. septembra 2009** - 17. zasadnutie Implementačného výboru, Ženeva,
- **22. – 23. októbra 2009** - Regionálny workshop pre krajiny Baltského mora, Vifnus.

Prehľad cezhranične posudzovaných navrhovaných činností (okrem Slovenskej republiky), na ktorých sa zúčastnila Rakúska republika podľa Dohovoru o hodnotení vplyvu na životné prostredie, presahujúceho štátne hranice a linky na podrobnejšie informácie o ich hodnotení:

Strana pôvodu	Názov činnosti	link
Nemecká republika	Dočasné zariadenia na skladovanie vy-horeného jadrového paliva v Nemecku (Gundremmingen, Biblis, Grafenrheinfeld, Neckarwestheim a Phillipsburg, Isar / Niederaichbach)	http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsuemas/espoooverfahren/espoo_de/zwilag_gundrem/ http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsuemas/espoooverfahren/espoo_de/zwilag_de/ http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsuemas/espoooverfahren/espoo_de/isar/
Rakúska republika – Talianska republika	Výstavba tunela (spoločný projekt)	
Česká republika	Diaľničný obchvat Znojmo – Kleinhauzdorf, Úsek diaľnice R3 - hranica okresu České Budějovice - Dolní Dvořiště,	http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsuemas/espoooverfahren/espoo_cz/kleinhauzdorf/ http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsuemas/espoooverfahren/espoo_cz/r3/

Česká republika	Rýchlostná cesta R52 Pohořelice - Mikulov (Drasenhofen), Diaľnica E59 Jihlava – Kleinhaugsdorf), Projekt dočasného skladovania vyhorého jadrového paliva v Temeline, Jadrová elektrárň Temelín 3. a 4. blok	http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsupermas/espooverfahren/espoo_cz/r52/ http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsupermas/espooverfahren/espoo_cz/e59/ http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsupermas/espooverfahren/espoo_cz/zwilagtemelin1/ http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsupermas/espooverfahren/espoo_cz/uvptemelin34/
Maďarská republika	Predĺženie licencie na prevádzku jadrovej elektrárne Paks	http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsupermas/espooverfahren/espoo_ungarn/uvpkwpaks/
Rumunská republika	Výstavba blokov 3 a 4 Rumunskej jadrovej elektrárne Cernavoda	http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsupermas/espooverfahren/rumaenien/uvpcernavoda/
Fínska republika	4. blok jadrovej elektrárne Olkiluoto 3. blok jadrovej elektrárne Loviisa Jadrová elektrárň Fennovoima	http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsupermas/espooverfahren/finnland/olkiluoto/ http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsupermas/espooverfahren/finnland/loviisa/ http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsupermas/espooverfahren/finnland/uvpkwfennoivoima/
Rakúska republika - Litovská republika	Jadrová elektrárň v obci Visaginas Druksiai	http://www.umweltbundesamt.at/umweltschutz/uvpsupermas/espooverfahren/uvpkwklitauen/

Mgr. Tomáš Černoš

INFORMÁCIA O 3. ZASADANÍ SLOVENSKO – RAKÚSKEJ KOMISIE O CEZHRANIČNOM POSUDZOVANÍ VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE.

27. apríla tohto roka sa v Eisenstadte uskutočnilo 3. zasadanie slovensko – rakúskej komisie o cezhraničnom posudzovaní vplyvov na životné prostredie, ktorého sa zúčastnili zástupcovia Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, Slovenskej agentúry životného prostredia, Magistrátu mesta Bratislava, Bratislavského a Trnavského samosprávneho kraja za slovenskú stranu a za rakúsku stranu zástupcovia Úradu krajinskej vlády Burgelandska, Úradu krajinskej vlády Dolného Rakúska, Spolkového ministerstva dopravy, inovácií a technológií, Viedenského ekologického právneho zastúpenia a AEEG (Austrian Environmental Expert Group).

Účastníci 3. zasadnutia Slovensko – Rakúskej komisie o cezhraničnom posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Foto: DI Richard Schönstein

Obidve strany sa informovali o pripravovaných zmenách vo svojich krajinách v legislatíve týkajúcej sa procesu EIA/SEA a o stave procesu posudzovania aktuálnych projektov, ktoré podliehajú cezhraničnému posudzovaniu medzi Rakúskom a Slovenskou republikou. Na záver rokovania slovenská strana predložila rakúskej strane návrh projektu v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Rakúsko 2007 - 2013 na podporu procesu cezhraničného posudzovania vplyvov medzi Slovenskom a Rakúskom. Rakúska strana privítala iniciatívu slovenskej strany a obidve strany sa dohodli na ďalších krokoch prípravy spoločného projektu.

V nasledujúcom texte uvádzame zoznam SEA a EIA projektov, ktoré boli prejednávané na uvedenom zasadnutí aj s adresou, na ktorej naj-

dete bližšie informácie o procese cezhraničného posudzovania vplyvov na životné prostredie v slovenskom aj v nemeckom jazyku.

SEA projekty:

- Stratégia energetickej bezpečnosti v SR <http://eia.enviroportal.sk/detail/strategia-energetickej-bezpecnosti-sr>
- Stratégia záverečnej časti jadrovej energetiky v Slovenskej republike <http://eia.enviroportal.sk/detail/strategia-zaverecnej-casti-jadrovej-energetiky-v-slovenskej-republike>

EIA projekty:

- Atómová elektrárň Mochovce VVER 4x 440 MW 3. stavba <http://eia.enviroportal.sk/detail/atomova-elektaren-mochovce-vver-4x-440-mw-3-stavba>
- Zvýšenie výkonu blokov JE EMO 1, 2 v Mochovciach <http://eia.enviroportal.sk/detail/zvysenie-vykonu-blokov-je-emo-1-2-v-mochovciach>
- Most Záhorská Ves – Angern <http://eia.enviroportal.sk/detail/most-zahorska-ves-angern>
- Most cez rieku Moravu, Moravský Sv. Ján - Hohenau an der March <http://eia.enviroportal.sk/detail/most-cez-rieku-moravu-moravsky-sv-jan-hohenau-an-der-march>
- Diaľnica D4, križovatka DNV II/505 - št. hranica SR/RR <http://eia.enviroportal.sk/detail/dialnica-d4-krizovatka-dnv-ii-505-st-hranica-sr-rr>
- Súhrnný vodohospodársky úpravný projekt Dunaj na východ od Viedne <http://eia.enviroportal.sk/detail/suhrnny-vodohospodarsky-upravny-projekt-dunaj-na-vychod-od-viedne>
- Rekonštrukcia Teplárne SLOVNAFT, a.s., Bratislava <http://eia.enviroportal.sk/detail/rekonstrukcia-teplarne-slovnaft-bratislava>

Spracované podľa Protokolu zo zasadania bilaterálnej pracovnej komisie dňa 27.04.2009 v Eisenstadte (A) a <http://eia.enviroportal.sk>.

RNDr. Mária Hrnčárová

Slovenská agentúra životného prostredia, Centrum rozvoja environmentalistiky

IDEÁLNA NOVELA?

V parlamente sa v súčasnosti nachádza vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „novela zákona o EIA“). Poslanci schválili novelu zákona o EIA v prvom čítaní. V prvej polovici júna 2009 ju čaká prerokovanie v parlamentných výboroch, čiže jedna z fáz tzv. druhého čítania. Uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky určilo parlamentné výbory, ktoré majú novelu zákona o EIA prerokovať. Poslanci vo výboroch majú možnosť predkladať pozmeňovacie návrhy. Niekedy ide o výsledok pôsobenia rôznych lobistov, snažiacich sa prostredníctvom poslancov presadiť legislatívne riešenie, ktoré sa im nepodarilo do návrhu zákona dostať v priebehu medzirezortného pripomienkového konania. V prípade schválenia poslaneckých pozmeňovacích návrhov a následného schválenia novely zákona o EIA ako celku v pléne v druhom a treťom čítaní je možné očakávať aj také obsahové zmeny, ktoré podstatne zmenia doterajšiu podobu návrhu.

Dôvody prijatia

Novelu zákona o EIA pripravilo Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (ďalej len „MŽP SR“) ako dôsledok formálneho oznámenia Európskej komisie, v ktorom bola Slovenská republika upozornená na nesprávne prebratie niektorých ustanovení smernice Rady 85/337/EHS o posudzovaní vplyvov niektorých verejných a súkromných projektov na životné prostredie v znení zmien a doplnení do zákona o EIA. Formálnemu oznámeniu predchádzali neformálne konzultácie zamestnancov MŽP SR a Európskej komisie. Snahou ministerských úradníkov bolo vysvetliť zamestnancom Európskej komisie, že ustanovenia pôvodne prijatého zákona sú, až na drobné výnimky, v súlade s príslušnou európskou legislatívou. Žiaľ, táto snaha presvedčiť európskych úradníkov nebola celkom úspešná. Nasledovalo zaslanie formálneho oznámenia, ktoré bolo na MŽP SR doručené vo februári 2008.

Výhrady Európskej komisie obsiahnuté vo formálnom oznámení sa vzťahovali k viacerým častiam zákona o EIA. Jedna z najzávažnejších výhrad sa vzťahovala k možnému automatickému vylúčeniu určitých navrhovaných činností (išlo najmä o tzv. podprahové projekty) z procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie, ktoré by potenciálne mohli mať závažný nepriaznivý vplyv na životné prostredie. Ďalšie výhrady sa týkali nedostatočného sprístupňovania rozhodnutí spojených s posudzovanou činnosťou a nadbytočných podmienok pri posudzovaní cezhraničných vplyvov.

MŽP SR odovzdalo Ministerstvu zahraničných vecí Slovenskej republiky podklady pre oficiálnu odpoveď Slovenskej republiky na výhrady uvedené vo formálnom oznámení, kde podobne ako pri vyššie uvedenom neformálnom stretnutí argumentovalo súladom prijatého zákona (č. 24/2006 Z. z.) so smernicami Európskej únie. Vzhľadom na skutočnosť, že Komisia nie je povinná odpovedať na stanoviská k jej formálnym oznámeniam, bol súbežne zahájený proces prípravy návrhu novelizácie zákona o EIA.

Obsah novely

Novela zákona o EIA nie je rozsiahla. Obsahuje 19 novelizačných bodov a dva články, pričom článok I sú novelizácie zákona o EIA a článok II obsahuje ustanovenie o účinnosti (podľa posledných informácií z parlamentu bude navrhovaná účinnosť posunutá na 1. september 2009).

Najrozsiahlejšou a z hľadiska obsahu najpodstatnejšou časťou novely je novelizačný bod č. 2, obsahujúci nové znenie § 18 a s ním úzko súvisiaci bod 19 vychádzajúci z nového znenia § 18, obsahujúci vzor Oznámenia o zmene navrhovanej činnosti.

Podstatnou skutočnosťou je, že napriek zmene právnej úpravy pro-

cesu posudzovania činností sa nemení doterajšia príloha č. 8, obsahujúca zoznam posudzovaných činností a ich limity. V súvislosti s touto prílohou sa však mení spôsob, akým sa postupuje pri akejkoľvek navrhovanej podprahovej zmene činnosti (myslia sa prahy a limity uvedené v časti A aj B prílohy) uvedených v prílohe č. 8. Navrhovateľ činnosti je v prípade plánu na uskutočnenie takejto zmeny povinný vyplniť tzv. Oznámenie o zmene navrhovanej činnosti a zaslať ho na príslušný úrad v čase pred samotným začiatkom uskutočnenia zamýšľanej zmeny. Príslušný orgán (úrad) posúdi zaslané a vyplnené oznámenie a v prípade, ak v ustanovenej lehote vydá vyjadrenie, že zmena navrhovanej činnosti môže mať závažný nepriaznivý vplyv na životné prostredie, bude sa zmena činnosti posudzovať postupom podľa zákona o EIA.

Novela obsahuje aj ďalšie zmeny, z ktorých jedna zo zásadných sa týka sprístupňovania informácií – povolujujúci orgán, ktorý vydá rozhodnutie týkajúce sa činnosti, ktorá bola predmetom posudzovania vplyvov je povinný sprístupniť kompletne rozhodnutie, vrátane informácií o účasti verejnosti, konaní a informácií o prijatých opatreniach na predchádzanie, znižovanie a prípadnú kompenzáciu závažných nepriaznivých vplyvov na životné prostredie.

Ďalšou z navrhovaných zmien je aj zavedenie chýbajúcej definície navrhovateľa do základných pojmov zákona, prijatej v súvislosti so zmenou znenia § 18, kde bol pojem „navrhovateľ“ doteraz zavedený len vo forme legislatívnej skratky, čo bola vzhľadom k závažnosti a početnosti používania tohto pojmu v zákone o EIA nedostatočná úprava.

Návrh novely o EIA obsahuje viacero ďalších novelizačných bodov, ktoré legislatívne reagujú na vyššie uvedené zmeny, prípadne riešia nedostatky uvedené vo formálnom oznámení. Podrobnejší popis je možné nájsť na stránkach Národnej rady Slovenskej republiky, Vlády SR, prípadne Portálu právnych predpisov, kde sa nachádza dôvodová správa, podrobnejšie popisujúca a vysvetľujúca jednotlivé novelizačné body.

Pripomienkové konanie

Novela zákona o EIA bola zo strany MŽP SR pripravená a zaslaná na medzirezortné pripomienkové konanie, ktoré prebehlo v termíne 16.7.2008 - 24.7.2008. Zaujímavosťou je, že išlo o prvý návrh zákona z rezortu MŽP SR vôbec, ktorého pripomienkovanie prebehlo novou formou – cez Portál právnych predpisov, čo je internetová stránka, prostredníctvom ktorej v súčasnosti prebieha pripomienkové konanie všetkých návrhov všeobecne záväzných právnych predpisov, nielen tých z dielne MŽP SR.

Verejná povedomie o zmene formy pripomienkovania zrejme nebolo dostatočne známe, a tak zo strany pripomienkujúcej verejnosti (teda subjektov nepatriacich k štruktúre orgánov verejnej správy, ale mimovládnych organizácií, neziskových občianskych združení a jednotlivcov) prišlo minimum pripomienok. Druhé možné vysvetlenie spočíva v tak kvalitne pripravenej novele zákona o EIA zo strany MŽP SR, že mimovládne organizácie zaoberajúce sa ochranou životného prostredia k nej nemali žiadne výhrady.

Napriek tomu sa vyskytli zásadné pripomienky. Značná časť z nich sa však venovala novelou nedotknutým ustanoveniam zákona o EIA. Tieto pripomienky sa nevzťahovali k navrhovanému textu novely. Ak by MŽP SR pripustilo v tomto momente stratégiu obohatenia novely zákona o EIA o ďalšie novelizačné body, mohlo by dôjsť k časovému zdržaniu prijatia zákona (vyplývajúceho zo zmeny rozsahu novely, na ktorú by mohlo reagovať vo vzťahu k novopridaným novelizačným bodom viac priamo zainteresovaných subjektov). Preto zamestnanci MŽP SR na rozporových konaniach vysvetľovali, že novela zákona o EIA reaguje len na výhrady európskych inštitúcií. Pripomienkujúce subjekty uznali tieto argumenty a od svojich zásadných pripomienok po vysvetlení ustúpili. Niektoré z ich pripomienok sa prekrývali s pôvodným plánom MŽP SR – v čase pred zaslaním formálneho oznámenia Komisie. Išlo o plán prípravy takej novely zákona o EIA, počítajúci s riešením ťažkých otázok z doterajšej aplikačnej praxe, odstránením nejasných a viac významo-

vých miest v zákone a tiež vyriešenie možných duplicít s inými právnymi predpismi.

Ďalšia pomerne rozsiahla skupina výhrad sa vzťahovala k navrhovanej zmene posudzovania činností, pričom sa argumentovalo nadbytočným byrokratickým postupom a ďalším zbytočným vyplňaním formulárov, ktoré zaťažujú štátnych úradníkov aj podnikateľov, ktorí majú v úmysle zmeniť napr. výrobný plán podniku v nepatrnom množstve. Tieto často oprávnené argumenty boli zo strany MŽP SR vysvetlené nekompromisným postojom Európskej komisie, ktorá práve takéto zmeny vyžadovala. Po vysvetleniach boli odstránené aj rozpory tohto charakteru.

Zdržanie

Zdržanie v pomerne hladko prebiehajúcim prijímaní zákona spôsobil rozpor s Ministerstvom financií Slovenskej republiky. Navrhnutý mechanizmus posudzovania oznámení z hľadiska ich možného negatívneho vplyvu na životné prostredie si nevyhnutne vyžaduje primerané personálne posilnenie, čo sa odrazilo v navrhovaných dopadoch na štátny rozpočet. Každý takýto návrh sa však stretáva s tvrdým odporom finančných gazdov štátu, nehovoriac o vopred zakorenenom a nie vždy oprávnenom odpore verejnosti k štátnym úradníkom. Takýto návrh tiež nie je v súlade s trendom znižovania pracovníkov štátnej správy.

Podľa informácií zamestnancov MŽP SR, ktorí chodia do terénu, už súčasný stav a pracovná vyťaženosť zamestnancov obvodných úradov životného prostredia, ktorí majú zverenú oblasť posudzovania vplyvov na životné prostredie na úrovni ich obvodu je alarmujúca. Personálne posilnenie sa preto javí ako nevyhnutnosť, pretože inak by mohlo dôjsť ku kolapsu navrhovaných opatrení. Zabezpečilo by sa prebratie európskej legislatívy, ale nie jej reálna vykonateľnosť v praxi (tzv. implementácia). Rozpor sa po viacerých úpravách doložky finančných vplyvov k návrhu novely zákona o EIA vyriešil kompromisom, kedy Ministerstvo financií oznámilo, že nenamieta nič proti navrhovanému zvýšeniu počtov zamestnancov, ale len pod podmienkou, že si všetko bude MŽP SR financovať zo schválených rozpočtových limitov.

Novela zákona o EIA sa nakoniec dostala do parlamentu, potom čo ju po odstránení všetkých rozporov a následnej úprave posúdili ústred-

né orgány štátnej správy a iní pripomienkujúci, prerokovali ju poradné orgány vlády a napokon aj vláda Slovenskej republiky.

Záver

Návrh zákona je pripravený, čaká na schválenie. Genéza vzniku novely vykazuje niekoľko zaujímavostí. Dôvodom na vypracovanie novely zákona o EIA totiž nebola ani tak spoločenská objednávka, ako požiadavky nadnárodnej inštitúcie, jej normy, k prebratíu ktorých do vnútroštátneho právneho poriadku sa Slovenská republika ako štát zmluvne zaviazala v Prístupovej zmluve k Európskej únii. Stotožnenie sa s európskou legislatívou by mohlo byť na oveľa vyššej úrovni, keby sa netrvalo vždy len na striktnom dodržiavaní jej ustanovení. Viac pozitív, než otročský prepis požiadaviek stanovených smernicami by prinieslo prihládanie k dodržiavaniu ducha smernice, pričom by sa mohli využiť analýzy doterajšieho fungovania zákona o EIA a miera spokojnosti navrhovateľov činností, dotknutej verejnosti a zamestnancov príslušných orgánov s procesom posudzovania vplyvov na životné prostredie. Jestvujúce výhrady by sa potom mali stať dôvodom pre legislatívnu iniciatívu MŽP SR. Výsledkom by mal byť zákon rešpektujúci oprávnené požiadavky subjektov, pri zachovaní jeho zmyslu – t. j. snahy zachovať stav životného prostredia a krajiny s čo najväčšou mierou uchovania biodiverzity, čo najmenšou stratou zelene, aby na úkor výstavby nemizli časti chránených častí krajiny a aby nedochádzalo vplyvom realizovaných činností k zhoršovaniu zdravia a stavu životného prostredia na Slovensku a v okolitých krajinách. Ostáva veriť, že napriek všetkým peripetiám pripravovaná novela zákona o EIA k naznačenému ideálnemu riešeniu napomôže.

Mgr. Radovan Katrik

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, odbor legislatívy

Poznámka redakcie: Národná rada Slovenskej republiky dňa 19. júna 2009 schválila vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Jeho znenie je uvedené na internetovej adrese: <http://www.nrsr.sk/Dynamic/Download.aspx?DocID=331686>

PREHĽAD POSÚDENÝCH A POSUDZOVANÝCH NAVRHOVANÝCH ČINNOSTÍ A STRATEGICKÝCH DOKUMENTOV

Úvod

Jednou z podmienok harmonizácie regionálnej a štrukturálnej politiky Slovenskej republiky s Európskou úniou je riešenie územnej systematiky a regionálnej klasifikácie. Jej cieľom je podpora vyváženého rozvoja všetkých regiónov, a to výberom a podporou toho rozvojového potenciálu, ktorý má v danom prostredí predpoklady na ďalší rast. Či je tento rast naozaj vyvážený je možné zistiť aj z toho, v ktorých regiónoch sú činnosti a strategické dokumenty navrhované. V zásade tieto návrhy odrážajú ekonomický a hospodársky rozvoj Slovenska, a tým svojím spôsobom poukazujú na regionálny rozvoj.

Dnes je už neodškriepiteľné, že posudzovanie vplyvov na životné prostredie predstavuje jeden z významných nástrojov environmentálneho manažmentu. Tento proces sa na Slovensku uplatňuje vo veľkej miere už 15 rokov, keď o reálnom hodnotení vplyvov činností na životné prostredie môžeme hovoriť od jeho začiatkov v r. 1994, ale o skutočnom hodnotení vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie je relevantné hovoriť až od r. 2006. Túto tézu dokazujú aj čísla, keď do platnosti nového zákona bolo posudzovaných vyše 2 000 činností, ale iba niekoľko desiatok strategických dokumentov a podľa nového zákona už bolo realizovaných nielen 2 167 zámerov, ale aj 371 oznámení o strategických dokumentoch.

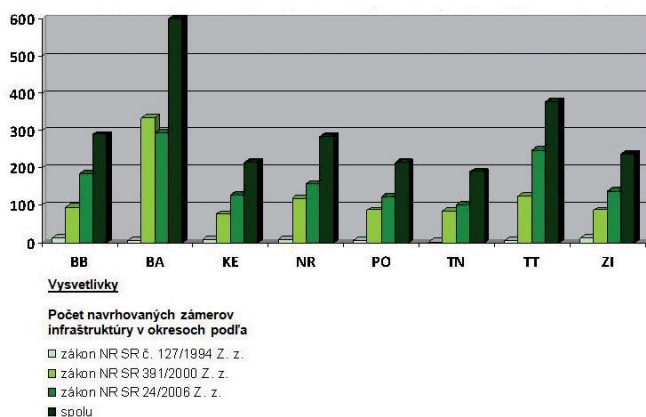
Na tomto mieste je potrebné uviesť, že predložený príspevok odzrkadľuje iba základné matematické členenie navrhovaných činností a strategických dokumentov na Slovensku (pozn. sumáre sú uskutočnené na základe údajov z enviroportálu, dňa 22.04.2009), keď podrobnejší prehľad by potreboval oveľa väčší priestor a bolo by dobré uskutočniť ho podľa jednotlivých odvetví alebo podľa územného pôsobiska príslušného orgánu. Zároveň je potrebné v súlade s Huskovou a Luciakom (2004) povedať, že matematické vyjadrenie svedčí o počte, a tým o časovej náročnosti na zvládnutie takého množstva najmä navrhovaných činností, ale nevyjadruje vecnú náročnosť a hĺbku problematiky.

Prehľad posúdených a posudzovaných navrhovaných činností
V Slovenskej republike bolo za obdobie účinnosti zákona o po-

sudzovaní vplyvov na životné prostredie posúdených a je posudzovaných 4 180 stavieb, zariadení, projektov, výsledkom čoho je rovnaký

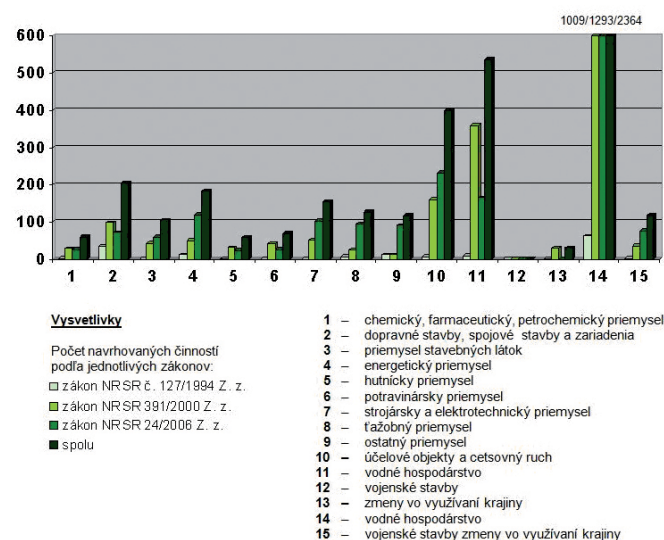
počet zámerov a stovky správ o hodnotení vplyvov. Z toho 1 983 činností bolo posúdených podľa zákona č. 127/1994 Z. z. v znení neskorších predpisov v období od 1.9.1994 do 31.1.2006 (pozn. z toho bolo v období od 1.12.2000 do 31.1.2006 posúdených 1 850 činností). Od 1.2.2006 doteraz je už posúdených a posudzovaných 2 167 činností. Tieto čísla hovoria o obrovskej náročnosti, ktorú je potrebné vyvinúť pracovníkmi zodpovednými za proces posudzovania vplyvov na životné prostredie na ich zvládnutie. Ak sa na čísla pozrieme z regionálneho hľadiska, je tu síce určitá nerovnomernosť medzi jednotlivými krajinami, z ktorých je najvyšší počet pri Bratislavskom a Trnavskom kraji, ale zároveň sa nepotvrdzuje hypotéza o nerovnomernom raste západu a východu Slovensku, keď najnižší počet navrhovaných činností je v Trenčianskom kraji (obr. č. 1).

Graf 1: Počet navrhovaných činností „infraštruktúry“ podľa zákonov NR SR č. 127/1994 Z. z., NR SR č. 391/2000 Z. z., NR SR č. 24/2006 Z. z. a spolu

Na nižšej úrovni (obr. č. 2) je veľmi zaujímavý poznatok, že najvyššie čísla zisťujeme v okrese Dunajská Streda s 205 posudzovanými činnosťami (nasleduje okres Trnava – 196, Bratislava II – 198, Nitra – 154). Na opačnom konci môžeme hovoriť o stagnácii ekonomického rastu okresov Košice III so 6 posudzovanými činnosťami, Medzilaborce a Krupina so 7, Stropkov s 10, Sobrance s 13, Poltár so 14, Gelnica a Turčianske Teplice s 15, Revúca so 17, Kysucké Nové Mesto s 18 a Banská Štiavnica s 19.

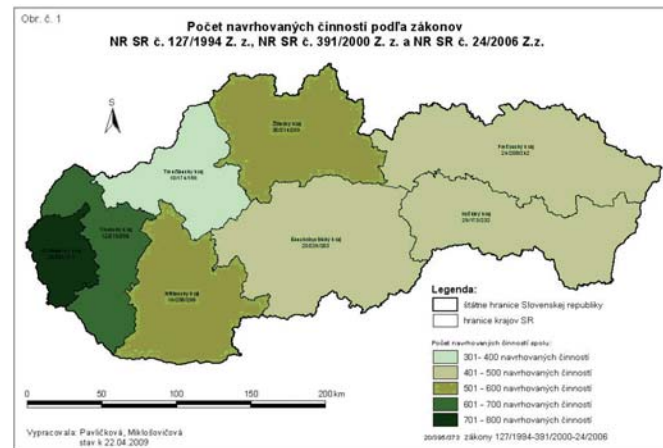
Graf 2: Počet navrhovaných činností podľa zákonov NR SR č. 127/1994 Z. z., NR SR č. 391/2000 Z. z., NR SR č. 24/2006 Z. z. a spolu podľa odvetví

Rozdiely zisťujeme aj v rámci jedného kraja, keď práve v rámci veľmi početne zastúpeného Trnavského kraja sú už uvedené okresy Dunajská Streda a Trnava, ale aj Hlohovec a Skalica so 41 navrhovanými činnosťami.

Z hľadiska hodnotených hospodárskych a ekonomických odvetví je najviac zastúpená infraštruktúra (obraz podľa krajov si môžeme

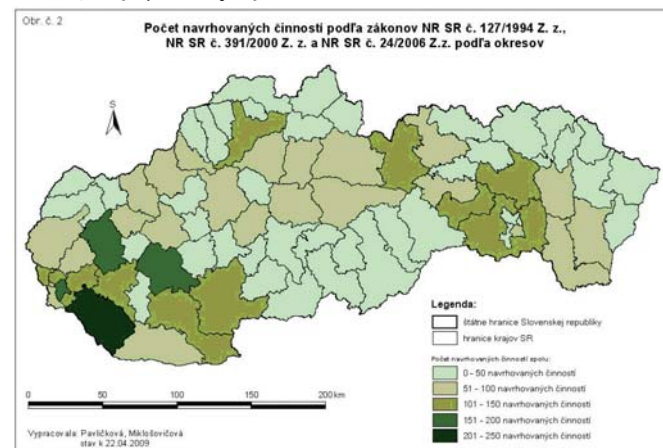
urobiť z grafu č. 1) reprezentovaná najmä bytovými domami, obchodmi a polyfunkčnými objektmi, nasleduje vodné hospodárstvo s prevahou posudzovaných vodárenských a kanalizačných sietí a účelové objekty na cestovný ruch (graf č. 2). Bez zveličovania sa dá povedať, že infraštruktúra predstavuje cca polovicu všetkých hodnotených činností (spolu 2 364), čoho dôsledkom je pravdepodobne aj tá skutočnosť, že až 1 500 procesov posudzovania bolo doteraz ukončených zisťovacím konaním.

Prehľad posúdených a posudzovaných strategických dokumentov

Od nadobudnutia účinnosti nového zákona č. 24/2006 Z. z. (t. j. od 1.2.2006) sa výrazne zintenzívnil proces posudzovania strategických dokumentov v porovnaní s predchádzajúcim obdobím. Do účinnosti nového zákona bolo hodnotených cca 60 strategických dokumentov prevažne územnoplánovacieho charakteru. Za obdobie od 1.2.2006 do 22.4.2009 je už posúdených, resp. posudzovaných 371 strategických dokumentov, z toho je až 266 územnoplánovacích dokumentácií a 69 dokumentov týkajúcich sa regionálneho rozvoja (predovšetkým programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja). Paralelne s posudzovanou infraštruktúrou môžeme predpokladať, že počet hodnotenej územnoplánovacej dokumentácie sa odzrkadľuje na vysokom počte ukončených hodnotení v zisťovacom konaní, keď toto číslo doteraz predstavuje hodnotu 187.

Z administratívneho hľadiska bolo posúdených a je posudzovaných 19 dokumentov s celoštátnym dosahom, 35 v Banskobystrickom kraji, 35 v Bratislavskom, 61 v Košickom, 38 v Nitrianskom, 76 v Prešovskom, 27 v Trenčianskom, 51 v Trnavskom a 39 v Žilinskom. Tieto čísla vykazujú opačný trend, ako je tomu u navrhovaných činností a poukazujú na zvyšujúci sa regionálny rozvoj na východe Slovenska, čo je pozitívnym javom.

Záver

Napriek veľkému významu posudzovania vplyvov na životné prostredie z hľadiska ochrany životného prostredia a zdravia obyvateľov

a jeho akceptácii všetkými subjektmi procesu posudzovania sa v praxi stretávame s viacerými problémami, ktorým je potrebné venovať pozornosť. Z môjho pohľadu sa jedná najmä o kvalitu zámerov, posudkov a správ o hodnotení, výpočtovú hodnotu oznámenia o strategickom dokumente, vo všetkých prípadoch predovšetkým v častiach týkajúcich sa popisu predpokladaných vplyvov a navrhovaných opatrení na ich elimináciu a minimalizáciu.

Je na škodu veci, že nielen navrhovatelia, ale často aj spracovatelia dokumentácie nedoceňujú význam posudzovania vplyvov v časti dopadov na človeka a jeho bezprostredné prostredie, v ktorom žije. Práve dobrým spracovaním týchto kapitol by sa často dalo zabrániť konfliktom. Ľudia majú nespávne informácie, ktoré často prameňujú aj z nevedomosti. Preto je potrebné ísť medzi nich a vysvetľovať im dôvody umiestnenia činnosti v ich okolí, hlavné rysy budúcej prevádzky, predpokladané významné vplyvy a opatrenia na ich zmiernenie (Pavličková, 2009).

Ďalším problémom, ktorý by som uviedla, vyplýva práve z vyššie uvedených prehľadov. Náročnosť uskutočňovania procesu posudzovania na jednotlivých obvodných úradoch životného prostredia je

nerovnomerná a môže určovať dvojakú cestu – alebo je posudzovaní málo a referenti majú malé skúsenosti, alebo je ich príliš veľa a referenti sú nadmieru vyťažení.

Problematike hodnotenia kvality procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie by som sa skôr venovala v ďalších číslach Spravodajcu SEA/EIA v príspevku, v ktorom zhrniem poznatky z realizovaného prieskumu uskutočnenom v r. 2008 – 2009.

Literatúra

Husková, V., Luciak M., 2004: Posudzovanie vplyvov činností na životné prostredie – jeden z hlavných nástrojov TUR, Enviromagazín 9/2004, s. 4 - 6

Pavličková, K., 2009: Špecifické aspekty posudzovania vplyvov technických objektov na životné prostredie, Geografický časopis (v tlači)

doc. RNDr. Katarína Pavličková, CSc.

Univerzita Komenského v Bratislave,

Prírodovedecká fakulta, Katedra krajiny ekológie

HODNOTENIE ZDRAVOTNÝCH RIZÍK PRI HODNOTENÍ DOPADOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE (EIA) A PRI STRATEGICKOM ENVIRONMENTÁLNOHODNOTENÍ (SEA)

Zdravie jednotlivcov i populačných skupín je výsledkom pôsobenia viacerých skupín faktorov. Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov definuje determinanty zdravia ako faktory určujúce zdravie, ktorými sú životné prostredie, pracovné prostredie, genetické faktory, zdravotná starostlivosť, ochrana a podpora zdravia a spôsob života.

Determinanty zdravia sa navzájom ovplyvňujú, sú vo vzájomnej interakcii, preto ich podiel na celkovom zdravotnom stave možno pre 4 základné skupiny len odhadnúť. Prostredie ovplyvňuje zdravotný stav 20 - 30 %, genetické danosti 10 - 15 %, úroveň prostredia zdravotnej starostlivosti 15 - 20 %, spôsob života 50 - 60 %.

V životnom prostredí sa z hľadiska ochrany zdravia človeka posudzujú tie vonkajšie biologické, fyzikálne, chemické faktory, ktoré majú zistiteľný a významný vplyv na zdravie človeka a kvalitu jeho života.

Z charakteru života súčasnej spoločnosti vyplýva pre človeka nevyhnutnosť vyrovnávať sa s mnohými rizikami. Pre zvládnutie týchto rizík má veľkú mieru zodpovednosti jednotliviec, v iných prípadoch však jednotliviec nie je schopný odhadovať mieru ohrozenia, riziká sú často nedobrovoľnej povahy, nemôžu byť pozorované, teda ani kontrolované osobou samotnou. V týchto prípadoch musí vziať na seba zodpovednosť spoločnosť. Tieto skutočnosti viedli k regulovaniu úniku škodlivín, stanovovaniu limitov pre jednotlivé látky, resp. faktory životného prostredia, zavedeniu systému hodnotenia zdravotných rizík a dopadov na verejné zdravie pri navrhovaní a realizovaní investičných akcií a navrhovaní a schvaľovaní strategických dokumentov.

Hodnotenie dopadov na životné prostredie Environmental Impact Assessment (EIA) a strategické environmentálne hodnotenie (SEA) sú procesy, ktoré sú vyžadované legislatívou EÚ. Smernica rady 85/337/ES z 27. júna 1985 o posudzovaní vplyvov niektorých verejných a súkromných projektov na životné prostredie a Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/42/ES z 27. júna 2001 o posudzovaní vplyvov určitých plánov a procesov na životné prostredie boli transponované do legislatívy SR zákonom č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Zákon č. 24/2006 Z. z. upravuje postup pri komplex-

nom odbornom a verejnom posudzovaní predpokladaných vplyvov na životné prostredie strategických dokumentov pred ich schválením a navrhovaných činností pred rozhodnutím o ich umiestnení alebo pred ich povolením z hľadiska ich predpokladaného vplyvu na životné prostredie. Prílohy k citovanému zákonu explicitne upravujú obsah a štruktúru oznámenia o strategickom dokumente (príloha č. 2), obsah a štruktúru správy o hodnotení strategického dokumentu (príloha č. 4), obsah a štruktúru správy o hodnotení územnoplánovacej dokumentácie (príloha č. 5), obsah a štruktúru zámeru navrhovanej činnosti (príloha č. 9), obsah a štruktúru správy o hodnotení navrhovanej činnosti (príloha č. 11).

Z hľadiska minimalizovania možných nepriaznivých dopadov na zdravie pri schvaľovaní strategických dokumentov a rozhodovaní o umiestnení, resp. povoľovaní navrhovaných činností uvedené prílohy ako súčasť zámerov a hodnotiacich správ **explicitne požadujú aj hodnotenie vplyvov schvaľovaných strategických dokumentov a povoľovaných činností na zdravie dotknutej populácie**, odhad ich významnosti a návrh opatrení na prevenciu, elimináciu, resp. minimalizovanie nepriaznivých vplyvov na zdravie. V záverečnom stanovisku, ktoré spracováva príslušný orgán v súčinnosti s orgánom verejného zdravotníctva sa okrem celkového hodnotenia uvedie, či sa odporúča alebo neodporúča realizácia, prípadne za akých podmienok, ako aj požadovaný rozsah sledovania a vyhodnocovania v projektevej analýze.

Z dosiaľ posudzovaných činností a strategických dokumentov v podmienkach SR je možné konštatovať, že **vyhodnocovanie vplyvu životného prostredia na zdravie dotknutej populácie je nedostatočné**. Dôraz je kladený na posudzovanie vplyvov na jednotlivé faktory životného prostredia, vyhodnotenie ich predpokladaného znečistenia a vyhodnotenie súladu s platnými limitami. Hodnotenie zdravotných rizík a hodnotenie dopadov na zdravie je aplikované len ojedinele. Nedostatočná je tiež práca s verejnosťou a zapojenie verejnosti do procesu posudzovania a rozhodovania, čo spôsobuje na jednej strane nesprávnú informovanosť a preceňovanie zdravotných rizík, v iných prípadoch naopak nezáujem verejnosti.

Hodnotenie zdravotných rizík je proces s novými pravidlami, kedy sa vedecké údaje a výsledky výskumu z rôznych odborných zdrojov hodnotia a v kombinácii s informáciami o stupni a veľkosti expozície sa následne kvalitatívne a kvantitatívne predpovedá pravdepodobnosť

nepriaznivých účinkov u špecifickej exponovanej ľudskej populácie. Pozostáva zo štyroch krokov:

Identifikácia nebezpečenstva - identifikácia nebezpečenstva je prvým krokom v hodnotení rizika. Zahŕňa zber a vyhodnotenie údajov o možných typoch poškodenia zdravia, ktoré môžu byť vyvolané danou látkou a o podmienkach expozície za ktorých by k poškodeniu došlo. Identifikuje a charakterizuje vlastnosti zdroja rizika (jedna alebo viac chemických látok, jeden alebo viac fyzikálnych faktorov, mikroorganizmov...), determinuje, ktoré účinky sú nebezpečné pre ľudí, zisťuje, ktoré formy a podmienky sú pre danú situáciu relevantné, určuje čo je významný účinok.

Určenie vzťahu dávka – odpoveď, určenie vzťahu medzi expozíciou a zdravotným rizikom (vplyvom na človeka). Prístupy v hodnotení vzťahu a odpovede sú rozdielne v závislosti od cieľa a účelu hodnotenia. Pre väčšinu toxických účinkov je možné vo všeobecnosti stanoviť koncentráciu, pod ktorou sa nepriaznivý účinok nevyskytne. Pre iné druhy toxických účinkov sa predpokladá, že u akejkoľvek expozície môže dôjsť k nepriaznivému účinku. Dôležité je vedieť, s akou pravdepodobnosťou. Tieto účinky sú bezprahové a spájajú sa najmä s mutagénmi a genotoxickými karcinogénmi. Dávku možno v hodnotení rizika interpretovať prostredníctvom jej porovnania s dostupnými údajmi o látke a odpovedi. V reálnych podmienkach pri environmentálnej expozícii je častejšie pôsobenie nižších dávok, pritom sú často dostupné len údaje o dávke a odozve pri vyšších expozíciách, čo zvyšuje neistotu pri hodnotení dávka odpoveď.

Hodnotenie expozície – kvantifikácia expozície v konkrétnych podmienkach v rámci špecifikovanej populácie na základe meraní, modelovania, biomonitoringu a pod. Z hľadiska metodológie je najviac prepracované hodnotenie expozície chemickými látkami.

Expozícia alebo dávka môže byť hodnotená jedným z nasledovných postupov:

- Expozíciu možno zistiť v mieste kontaktu (vonkajšie hranice človeka) súčasným meraním expozičného času a expozičnej koncentrácie a následným matematickým modelovaním (personálny monitoring v mieste kontaktu).
- Odhad expozície môže byť realizovaný oddeleným hodnotením koncentrácie a času a následným kombinovaním týchto informácií (hodnotiace scenáre).
- Expozíciu možno odhadnúť z dávky, ktorá sa získa rekonštrukciou prostredníctvom informácií o vnútorných indikátoroch (biomarkeroch, úrovni exkrécie a pod.).

Hodnotenie expozície u nechemických faktorov (fyzikálne, biologické agens) je špecifické a uplatňuje sa v závislosti od predmetu posudzovania bez jednotného metodologického postupu.

Charakterizácia rizika - kombinácia a syntéza výstupov predchádzajúcich krokov. Konečným výsledkom je kvalitatívne i kvantitatívne konštatovanie o očakávaných účinkoch na zdravie a počte postihnutých v danej populácii ľudí pri stanovenej expozícii. **Výsledky hodnotenia rizík zosumarizované v charakterizácii rizika sú základom pre zodpovedanie otázky, či expozícia chemickej látky, fyzikálnemu faktoru, či biologickým agens môže spôsobiť významné zdravotné účinky.**

I keď je uvedený postup hodnotenia zdravotných rizík obecné platný, má každá oblasť environmentálneho pôsobenia svoje špecifické zákonitosti (1). Pri analýze rizík z prostredia je treba prihliadať najmä k týmto skutočnostiam:

- V jednotlivých médiách (voľné ovzdušie, ovzdušie uzatvorených priestorov, pôda, voda) sa vyskytuje veľké množstvo chemických látok, väčšinou v nízkych koncentráciách, ich dôkaz si vyžaduje citlivú metódu detekcie.
- Škodliviny môžu pochádzať z lokálnych zdrojov, ale môžu sa šíriť na veľké vzdialenosti.
- Látky z jedného média môžu prechádzať do druhého, môžu sa meniť a navzájom reagovať, pôsobiť v zmesi.
- Niektoré látky sa môžu v prostredí dlhodobo kumulovať (napr. v pôde, vodných sedimentoch, rastlinách, živočíchoch) a stanú sa súčasťou potravinového reťazca človeka.

• Zdravotný stav človeka môže byť ovplyvnený pôsobením škodlivín zo všetkých médií, iné sú typické len pre konkrétne médium (napr. vedľajšie produkty dezinfekcie vody).

• Pri hodnotení expozície a rizika je treba uvažovať o možnosti aditívneho, synergického, ale i antagonistického pôsobenia týchto faktorov. Okrem chemických faktorov môžu na populáciu pôsobiť i ďalšie faktory (hluk, radón, alergény, vírusy, baktérie, plesne).

• Exponovaná populácia je značne heterogénna, zahŕňa všetky vekové kategórie, osoby s rôznou úrovňou zdravotného stavu a odlišnou vnímavosťou k expozíciám faktorom.

• Populácia môže byť v prostredí exponovaná dlhodobo, ale väčšinou v pomerne nízkej koncentrácii. Sledovanie zdravotných účinkov je preto náročné, vyžaduje si vhodné biomarkery a dlhodobé epidemiologické štúdie.

Posudzovanie strategických dokumentov (SEA), t. j. posudzovanie vplyvu politik, programov, koncepcií a ďalších dokumentov sa zásadne líši v rozsahu a obsahu informácií potrebných pre takéto posúdenie. Strategické dokumenty majú značný geografický, časový, politický i ekonomický rozsah a obsahujú oveľa menej konkrétnych údajov v porovnaní s procesom EIA. O to náročnejšie je zvládnutie ich posúdenia z hľadiska vplyvu na zdravie, vyžaduje si tímovú spoluprácu erudovaných odborníkov. Pre hodnotenie strategických dokumentov nie je vypracovaná jednotná metodológia, hodnotenie si vyžaduje špecifický prístup a uplatňovanie metód podľa posudzovanej problematiky. Používajú sa metódy rôznych odborov – epidemiológie, hygieny, environmentálnej epidemiológie, sociológie, demografie.

Proces hodnotenia vplyvu na zdravie zahŕňa nasledujúce prvky (2):

Úvahu o podkladoch a očakávanom vzťahu medzi politikou, programom, alebo projektom a zdravím populácie.

Úvahu o názoroch, skúsenostiach a očakávaniach, ktoré môžu byť predkladanou politikou, programom alebo projektom ovplyvnené.

Zaistenie lepšej informovanosti tých, ktorí budú rozhodovať, a verejnosti o tom, aké vplyvy na zdravie od predloženej politiky, programu alebo projektu možno očakávať.

Návrhy na prispôbenie alebo úpravy predkladaného materiálu na zvýšenie pozitívnych a zníženie nepriaznivých dopadov na zdravie.

Analýzy dopadov na zdravie v procese SEA môžu obsahovať štúdie o miestnych obyvateľoch, komplexný prehľad literatúry, primárnu štúdiu zdravotných účinkov takého istého návrhu na inom mieste alebo pri súbežnom hodnotení, prieskum možnosti a skúsenosti, ako i očakávaní tých, ktorých sa posudzovaná aktivita dotýka. V hodnotení dopadov na zdravie v SEA je možné uplatniť aj hodnotenie zdravotných rizík podľa už uvedenej metódy.

Záver

Nie je možné v jednom krátkom príspevku sa vyčerpávajúco venovať metodológii hodnotenia zdravotných rizík a hodnotenia vplyvov na zdravie v procese EIA a SEA. Je však možné na základe doterajších poznatkov a skúseností prispieť k ujasneniu postupov a najmä zdôrazneniu potreby dôslednejšieho vykonávania hodnotenia vplyvov na zdravie. Veď zdravie je podmienkou rozvoja spoločnosti. Ekonomický rozvoj a tvorba životného prostredia by stratila zmysel bez zdravého človeka. Využitie hodnotenia vplyvov na zdravie je predpokladom, že zdravotné dôsledky budúcich rozhodnutí nebudú prehliadané a pomôže zaistiť aby rozhodovanie bolo informované a s pochopením dopadov na zdravie.

Literatúra:

Koppová, K., Fabiánová, E., Drímal, M., 2007: Hodnotenie, riadenie a komunikácia zdravotných rizík, Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave, ISBN: 978-80-96 9611-8-4, 150 s.

Volf, J., Janout, V., 2001: Hodnocení vlivu na zdraví v hygienické službě, Hygiena 46, s. 148 - 156

MUDr. Kvetoslava Koppová, PhD.
Regionálny úrad verejného zdravotníctva
so sídlom v Banskej Bystrici

PREPOJENIE METAINFORMAČNÉHO SYSTÉMU ENVIROINFO A INFORMAČNÉHO SYSTÉMU NA POSUDZOVANIE VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Slovenská agentúra životného prostredia (ďalej len „SAŽP“) zabezpečuje podporu Ministerstva životného prostredia SR (ďalej len „ministerstvo“) v oblasti transpozície a implementácie Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2007/2/ES zo 14. marca 2007, ktorou sa zriaďuje infraštruktúra pre priestorové informácie v Európskom spoločenstve (INSPIRE) (ďalej len „smernica INSPIRE“). Kapitola II. smernice INSPIRE je venovaná metaúdajom. Podľa článku 5 smernice INSPIRE: „Členské štáty zabezpečia, aby sa pre súbory a služby priestorových údajov vytvorili metaúdaje, ktoré zodpovedajú témam uvedeným v prílohách I, II a III, a aby sa tieto metaúdaje aktualizovali“. V oblasti metaúdajov je SAŽP poverená správou metainformačného systému EnviroInfo. Táto povinnosť jej vyplýva z pokynu ministra životného prostredia Slovenskej republiky č. 3/2005 z 30. mája 2005. Cieľom je štandardizovaným spôsobom zozbierať a následne sprístupniť metainformácie o dokumentoch, databázach, mapách, rastrových vektorových a iných údajoch vytvorených alebo získaných ministerstvom a organizáciami rezortu životného prostredia prostredníctvom elektronického katalógu. Zároveň prevádzkou metainformačného systému sa zabezpečuje plnenie zákona o zhromažďovaní, uchovávaní a šírení informácií a zákona o slobode informácií. Z dôvodu naplnenia požiadaviek plynúcich z horeuvedených právnych predpisov je potrebné zabezpečiť jednotnú prevádzku informačných systémov prevádzkovaných ministerstvom. Úlohou metainformačného systému EnviroInfo je zastrešovať prevádzkované informačné sys-

témy, pokiaľ ide o metaúdaje, a tým zabezpečiť jednoduchý prístup k opisným údajom jednotlivých informačných systémov.

Prepojenie metainformačného systému EnviroInfo s komplexným informačným systémom na posudzovanie vplyvov na životné prostredie (ďalej len „IS EIA/SEA“) umožňuje automatizovanú tvorbu metaúdajov a následné jednotné vyhľadávanie cez internetové rozhranie EnviroInfo. Publikovaním metaúdajov prostredníctvom metainformačného systému EnviroInfo dochádza k zjednoteniu informačných systémov prevádzkovaných v rezorte ministerstva. Zjednotenie oboch informačných systémov umožňuje pracovníkom štátnej správy na posudzovanie vplyvov na životné prostredie vyhnúť sa duplicite vkladaní údajov do oboch informačných systémov. Zadávaním údajov do IS EIA/SEA sa automaticky spĺňa povinnosť orgánov štátnej správy vkladať údaje do databázy EnviroInfo relevantných k problematike posudzovania vplyvov na životné prostredie.

Informácie k prepojeniu metainformačného systému EnviroInfo s komplexným IS EIA/SEA sú sprístupnené na web stránke <http://enviroinfo.enviroportal.sk/>.

Ing. Katarína Kováčová
Slovenská agentúra životného prostredia,
Centrum rozvoja environmentalistiky
Ing. Ján Tóbiš
Slovenská agentúra životného prostredia,
Centrum environmentálnej informatiky

SPOMIENKA NA PÁNA prof. RNDr. JÁNA DRDOŠA, DrSc.

S hlbokým zármutkom oznamujeme, že dňa
27. mája 2009 nás vo veku 75 rokov opustil významný slovenský geograf a krajinný ekológ,

prof. RNDr. Ján Drdoš, DrSc.

Česť jeho pamiatke!

REDAKCIA

Komentár k fotografii:

Pán prof. RNDr. Ján Drdoš, DrSc. prvý sprava s kolektívom projektových tímov Nemecka a Slovenska na twinningovom projekte Implementácia EIA smernice v roku 2003 v Národnom parku Niedersächsisches Wattenmeer.

Autor fotografie: Hans - Jörg Schrader

Spravodajca SEA/EIA

**Posudzovanie vplyvov strategických dokumentov
a navrhovaných činností na životné prostredie**

ISSN 1338-0176

Vydáva:

**Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky**

Námestie Ľudovíta Štúra 1, 812 35 Bratislava
Telefón: 02 595 61 11
E-mail: eiaopv@enviro.gov.sk
www.enviro.gov.sk

Slovenská agentúra životného prostredia

Tajovského 28, 975 90 Banská Bystrica
Telefón/Fax: 048 437 41 63
E-mail: eia@sazp.sk
www.sazp.sk